

Vil en styreansvarsforsikring endre på hvordan styremedlemmer tar beslutninger, og vil det kunne føre til at deres risikoaversjon minsker.

Bør norsk lovgivning endres slik at eventuelle negative konsekvenser av styreansvarsforsikring i størst mulig grad kan unngås.

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 676
Leveringsfrist: 25.11.2010

Til sammen 14 360 ord

24.11.2010

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Generelle betraktninger	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Tema	3
1.4 Rettskilder	4
1.5 Definisjon av ord og uttrykk	5
1.6 Oppgavens videre fremstilling	6
2 Det erstatningsrettslige	6
2.1 Litt historie	6
2.2 De generelle erstatningsrettslige vilkår	6
2.3 Ansvarsgrunnlaget	7
2.3.1 De forskjellige culpaformene	7
2.3.2 Culpanormens betydning for medlemmer i selskapenes styre	8
2.3.3 Delkonklusjon	10
2.4 Økonomisk tap	11
2.5 Adekvat årsakssammenheng	11

3	Styrets ansvar etter gjeldende norsk rett	12
3.1	Ansvar etter allmennaksjeloven § 17-1	12
3.2	Det ulovfestede erstatningsansvaret	15
3.3	Delkonklusjon	16
4	Formålet med dagens aksjelovgivning	16
4.1	Delkonklusjon	17
5	Krav til styrets oppgaver og saksbehandling etter gjeldende norsk rett	
5.1	Innledende bemerkninger	18
5.2	Allmennaksjeloven § 3-5 krav til handleplikt ved tap av egenkapital	18
5.3	Allmennaksjeloven § 6-12 krav til forvaltning av selskapet	19
5.4	Allmennaksjeloven § 6-13 krav til tilsynsansvar	19
5.5	Allmennaksjeloven § 6-19 krav til betryggende behandling	20
5.6	Allmennaksjeloven § 6-20 krav til kvalitativ god behandling	20
5.7	Allmennaksjeloven § 6-21 krav til tilfredsstillende behandling	21
5.8	Allmennaksjeloven § 6-22 krav til varsel og styrebehandling	21
5.9	Allmennaksjeloven § 6-27 krav til habilitet	21

5.10 Delkonklusjon	22
6 Rettspraksis	23
6.1 Innledning	23
6.2 Doms gjennomgang	23
6.3 Delkonklusjon	27
7 Styreansvarsforsikring	28
7.1 Innledning	28
7.2 Hvilke handlinger eller unnlaterelser som er gjenstand for forsikringsdekning	30
7.3 Noen viktige eksempler på hva en styreansvarforsikring ikke omfatter	31
7.4 Delkonklusjon	32
8 Hvorfor Island trekkes inn i denne drøftelsen	33
8.1 Utviklingstrekk ved islandsk finansnæring i forkant av finanskrisen	34
8.1.1 Innledning	34
8.1.2 Beskrivelse av begivenheter som førte til finanskrisen på Island	35

8.2	Generelle kommentarer til hendelsene på Island	37
8.3	Spesielle bemerkninger til situasjonen på Island	37
8.4	Delkonklusjon	38
9	Forslag til tiltak lovgiver kan vedta for å møte en eventuell negativ utvikling i selskapers styrerom	40
9.1	Innledning	40
9.2	Forbud mot styreansvarsforsikring	40
9.3	Krav til kompetanse i styrene	40
9.4	Krav til årlig styreevaluering	41
9.5	Krav til intern styreinstruks	42
9.6	Krav til ansvarlig egenkapital	43
9.7	Delkonklusjon	43
10	Oppsummering og konklusjoner	43
10.1	Oppsummering	43
10.2	Konklusjoner	46

11 Litteraturliste	49
12 Dommer og forarbeider	49
13 Annet materiale	50

1. Innledning

1.1. Generelle betraktninger

Sett i lys av de siste års begivenheter, spesielt innenfor finansnæringen, kan det konstateres at beslutninger som tas i denne bransjen og deres respektive styrerom kan få store konsekvenser for næringsliv og privatpersoner, for samfunnet som helhet. Det er ikke bare det nære nasjonale samfunn som merker konsekvensene av nevnte beslutninger, også de globale markedene kan bli påvirket. Banker og finansinstitusjoner kan på mange måter beskrives som blodårene i et samfunn. Samfunnet er avhengig av fri flyt og tilgang på likvide midler for at handel, produksjon og nødvendig verdiskapning skal vedvare, og for at markedet generelt skal kunne holdes i gang.

Ser vi på siste finanskrise og de konsekvenser denne fikk for næringsliv og privatpersoner kommer dette veldig tydelig frem. Her i Norge har vi foreløpig kommet ganske godt ut av denne krisen. Om det skyldes gode beslutninger av styrerepresentantene i finansnæring og annet næringsliv eller myndighetens økonomiske redningspakker skal jeg ikke uttale meg for bastant om. Men det er en del tegn som kan tyde på at norsk finansnæring har operert ansvarlig og innenfor rammen av det som må kunne anses som akseptabel risiko. Det må også kunne hevdes at Norge har et fungerende kontrollorgan som bidrar til å holde risikoen innenfor et akseptabelt nivå.

Ser vi for eksempel til Island vil det ikke være en for drøy påstand å hevde at krisen skyldes både dårlige og risikofylte beslutninger i ledelse og styrerom, og myndighetenes manglende forståelse og villighet til kontroll av finans- og næringsliv samt manglende evne og vilje til å lovregulere dette markedet.

1.2. Problemstilling.

Hovedproblemstillingen som vil bli behandlet i oppgaven er om en styreansvarsforsikring kan føre til at medlemmene i selskapers styrer utvikle villighet til å fatte beslutninger som inneholder større fare for risiko enn uten en slik forsikring. Er det en fare for at deres forberedende saksbehandling og beslutninger vil kunne bli av dårligere kvalitet og mindre samvittighetsfull. Jeg vil også drøfte om det finnes tiltak lovgiver kan gjøre for å møte en eventuell negativ utvikling. Skulle det vise seg at vi får eller kanskje allerede har en utvikling hvor medlemmene i selskapenes styrer tar større risiko som følge av at deres mulige erstatningsansvar kan bli dekket av en forsikring, vil mange av oss kunne risikere å merke den negative utviklingen i både våre arbeids- og privatliv.

1.3. Tema

Oppgaven vil ha et spesielt fokus på finansnæringen fordi beslutninger her kan føre til store og alvorlige ringvirkninger i samfunnet. Det er en større fare for at dårlige og risikofylte styrebeslutninger i bank og finans fører til en utbredt konsekvens enn beslutninger tatt i andre typer selskaper.

Jeg viser i den forbindelse til uttalelse fra direktøren for Finanstilsynet i Norge Bjørn Skogstad Aamo

- *"Finanskrisen har i mange land vist hvor store kostnadene kan bli i form av økonomisk nedgang og arbeidsledighet når bankene ikke kan fylle sin rolle i samfunnet. For å minske sannsynligheten for at dette skal skje igjen, er det nå bred enighet internasjonalt om at kravene til bankenes soliditet og likviditet må skjerpes"*¹.

Hans uttalelse understreker viktigheten av gode kvalitative beslutninger i finansinstitusjonenes styrever. Uttalelsen er gitt i relasjon til de nye internasjonale kapitaldekningsreglene fra Baselkomiteen som foreskriver et skjerpet krav til

¹ Finanstilsynet. Pressemelding, 39/2010, side1.

kapitaldekning for Europas finansinstitusjoner i kjølvannet av finanskrisen. En vedtagelse av dette kravet vil svekke styrenes frihet i beslutningsprosessen. På den annen side vil det samtidig styrke deres evne til å bære eventuelle tap. De siste års hendelser har uten tvil vist mange av verdens nasjoner at det må tvinges tiltak til for å sikre økonomien på en bedre måte.

Egenkapitalkravet som sådan vil ikke være gjenstand for drøftelse i denne oppgaven.

Ser vi på de siste årenes utvikling i for eksempel USA og på Island kan det konstateres at finansinstitusjonene tok betydelig risiko. I de amerikanske finansinstitusjonene var det en dramatisk senkning av kjernekapitaldekningen, ned til en brøkdel av hva den var for bare få år tidligere. En reduksjon av kjernekapitaldekningen fører til større sårbarhet overfor eventuelle tap. Når det i tillegg også ble tatt større risiko øker faren betraktelig. I ettertid kan det konstateres at det er tatt betydelig mer risiko enn hva realøkonomien og finansinstitusjonene kunne bære. Handlingene som førte til den økonomiske kollapsen har sitt utspring i beslutninger tatt av styremedlemmene i institusjonenes styrerom. Den kompetansen som samles i disse fora samt kvaliteten på saksbehandlingen forut for styrebeslutningene viser med all tydelighet sin viktighet.

Jeg vil gå inn på noen av de viktigste begivenheter som førte til finanskrisen på Island. Finanskrisen på Island trekkes inn blant annet fordi Island og Norge har en del likhetstrekk, og vil med det dele noen av de samme utfordringer. Beskrivelsen av situasjonen er også ment for å vise hvor ille det kan gå når finansinstitusjoner mangler nødvendig risikoaversjon. Jeg vil videre forsøke å analysere om et løfte om ansvarsfrihet i form av en styreansvarsforsikring for styremedlemmer kan føre til en mer løssluppen stemning i beslutningsprosessene, og om vi kan risikere lignende tilstander som på Island.

Innledningsvis vil oppgaven inneholde en kortfattet generell drøftelse av innholdet i erstatningsansvaret, culparegelen i asal § 17-1, lovgivers krav til styrets saksbehandling og rettstilstanden slik den fortøner seg i dag. Jeg anser det nødvendig for å gi et helhetlig bilde

av dagens faktiske og rettslige situasjon for styremedlemmer kontra det som kan bli eller være tilfelle for styremedlemmer som omfattes av en slik forsikring.

1.4. Rettskilder

Drøftelsens utgangspunkt er tatt i lov nr. 44. 1997 om aksjeselskaper(asl) og lov nr. 45. 1997 om allmennaksjeselskapet (asal). De to selskapsformer var forut for vedtagelsen i 1997 regulert i samme lov, aksjeloven fra 1976. Ved vedtagelsen i 1997 fant imidlertid lovgiver at det var hensiktsmessig å regulere de to selskapsformene separat og hver for seg. Grunnen var at lovverket skulle være bedre tilpasset de ulike selskapsformene, og for å oppfylle Norges EØS-forpliktelser. Lovutkastet, som opprinnelig var tenkt å regulere de to selskapsformene sammen, ble sendt tilbake. Av denne grunn eksisterer det to sett nesten likelydende forarbeider.

1.5. Definisjoner av ord og uttrykk som blir brukt i drøftelsen.

Med **realøkonomi** menes den totale etterspørsel og det totale tilbudet av varer og tjenester.

Med **fundning** i denne drøftelsen menes bevilgning av økonomiske midler.

Corporate governance (Eierstyring og selskapsledelse) er et sett med prosesser, skikker, retningslinjer og lover som påvirker måten et selskap administreres og kontrolleres på. Corporate governance innbefatter også relasjonene mellom aksjeeierne, og selve målstyringen av selskapet².

Kjernekapitaldekning er den delen av ansvarlig kapital som omfatter egenkapital ekskl. investeringer i forsikringsselskaper, foreslått utbytte, skattefordel og goodwill i

² http://en.wikipedia.org/wiki/Corporate_governance

bankvirksomheten. Etter godkjenning av tilsynsmyndighetene omfatter kjernekapitalen også ansvarlige lån (bidrag til kjernekapitalen og hybridkapital)³.

1.6. Oppgavens videre fremstilling

Oppgaven er delt inn i 10 kapitler, samt litteraturliste og annet materiale som ligger til grunn for oppgaven.

Kap. 1 inneholder noen generelle betraktninger om betydningen av de beslutninger som tas av styremedlemmene, og da spesielt med tanke på finansnæringen. Videre inneholder kapittelet en beskrivelse av problemstillingene som vil bli drøftet i oppgaven.

I Kap. 2 blir det redegjort for de grunnleggende erstatningsrettslige prinsippene, og hvordan disse gjør seg gjeldende på området for styreansvaret.

I Kap. 3 behandles styrets ansvar etter gjeldende norsk rett slik det er formulert i allmennaksjeloven § 17-1. Det redegjøres for hvordan culpa vurderes for medlemmene i styrene. Videre blir erstatningsansvaret overfor tredjeperson drøftes.

I Kap. 4 fremlegges formålet med og bakgrunnen for den aksjelovgivningen Norge har i dag. Fremstillingen fokuserer på den del av lovgivningen som er aktuelle for denne drøftelsen.

I Kap. 5. redegjøres det for de krav til styrets oppgaver og saksbehandling som aksjelovgivningen stiller. Her blir asal § 3-5, §§ 6-12 og 6-13 behandlet samt §§ 6-19 – 6-22 og § 6-27.

I Kap. 6 foretar jeg en gjennomgang av rettspraksis på området for styreansvar for å finne svar på hvordan retten vurderer disse spørsmålene og hva de legger vekt på ved uaktsomhetsvurderingen.

Kap. 7 er viet til å forklare hva en styreansvarsforsikring er og hvilke forhold som vil kunne finne sin dekning under den. Kapitelet inneholder også en kort oversikt på hva forsikringen ikke omfatter.

³ Nordea. Ordliste.

<http://www.nordea.com/Investor+Relations/Finansielle+rapporter/%C3%85rsberetninger/Ordliste/56172.html>

I Kap. 8. kommer jeg inn på hvorfor Island trekkes inn i drøftelsen. De begivenheter som skjedde i forkant av finanskrisen blir også beskrevet. Drøftelsen er ment å vise hvor galt det kan gå når styremedlemmer ikke innehar nødvendig risikoaversjon.

I kap 9. drøfter jeg forskjellige tiltak lovgiver kan vedta for å møte en eventuell negativ utvikling som følge av styreansvarsforsikring.

Til slutt i Kap. 10 følger en oppsummering av de resultater jeg har funnet i løpet av drøftelsen og konklusjoner som kan trekkes i lys av disse.

2. Det erstatningsrettslige

2.1. Litt historie

Utviklingen av erstatningsretten startet for rundt 150 år siden. I den første tiden var erstatningsplikt og straffeansvar tett bundet sammen, men etter hvert utviklet det seg også til andre livsområder. Aksjelovgivningen er ett av mange eksempler på dette

De to ansvarsformene i erstatningsretten er objektivt ansvar og culpa, og de er begge hjemlet i fast og langvarig rettspraksis.

Det er culpa som er relevant her og som vil bli behandlet i det følgende.

2.2. De generelle erstatningsrettslige vilkår

For å kunne pålegge erstatningsansvar må tre grunnleggende vilkår være tilsted. Det må foreligge et *ansvarsgrunnlag*, et *økonomisk tap* og det må foreligge en *adekvat årsakssammenheng* mellom handlingen eller unnlatsen og det økonomiske tapet.

Vilkårene er kumulative, det vil si at alle de tre grunnleggende vilkår må være tilstede for at subjektet skal kunne pålegges et erstatnings ansvar.

De tre grunnleggende erstatningsrettslige vilkår vil i det følgende bli behandlet hver for seg. Hovedtyngden av fremstillingen vil bli lagt på ansvarsgrunnlaget da det er det vilkåret som, etter min vurdering bør gis en spesiell vurdering i forbindelse med erstatningsansvar for styremedlemmer.

2.3. Ansvarsgrunnlag

I den grad det er mulig å pålegge subjektet et erstatningsansvar må dette bygge på at handlingen eller unnlåtelsen de har foretatt er gjort enten med forsett eller uaktsomt. Jeg vil komme tilbake til culpanormens betydning og hvilke momenter som skal være med i en vurdering av hva som kan bedømmes som en uaktsom handling eller unnlåtelse under punkt 2.3.2.

Culpa er et skyldansvar, et ansvar på subjektivt grunnlag. Som hovedregel betyr det at erstatningsplikt vil foreligge for den uaktsomme skadevoldende handling. Den uaktsomme handling eller unnlåtelse blir i juridisk teori og rettspraksis definert som en form for culpa og innebærer at man har opptrådt i strid med det en alminnelig fornuftig person ville gjort i en tilsvarende situasjon⁴. På den motsatte siden har vi der det hendelige uhell fører til en skade. Det hendelige uhell fører på sin side ikke til at ansvar for økonomisk tap kan pålegges subjektet.

2.3.1. De forskjellige culpaformene

Det skilles mellom tre grader av culpa, den uaktsomme, den grovt uaktsomme og forsett. Et skille mellom de tre ansvarsformene må trekkes etter en helhetlig skjønnsmessig vurdering. Som vanlig uaktsomhet, såkalt simpel, regnes det når en person handler på en slik måte at han enten var klar over eller burde innsett risikoen for å påføre skade. Den grove form for uaktsomhet er i rettspraksis beskrevet som et markert avvik fra forsvarlig handlemåte. Men siden kravet etter asal § 17-1 er simpel uaktsomhet og forsikringsvilkårene⁵ ikke skiller mellom de forskjellige formene for uaktsomhet vil det heller ikke bli gjort i den videre fremstillingen.

⁴ Lødrup, Peter. Erstatningsrett 5 utgave Gyldendal Norsk Forlag 2005, side 98.

⁵ HSH. Forsikringsvilkår gjeldende fra 01.01.10, side 3.

For at en handling skal bedømmes som forsettlig har den handlende regnet det som sikkert eller at det var overveiende sannsynlighet at skaden ville inntre som en følge av handlingen⁶. Foretar et styremedlem en forsettlig handling vil den uansett ikke kunne bli dekket under en styreansvarsforsikring⁷, og skyldformen vil derfor ikke bli videre behandlet i denne fremstillingen.

2.3.2 Culpanormens betydning for medlemmer i selskapenes styrer

Den vurdering som må gjøres for å bestemme om det foreligger culpa hos et styremedlem må foretas individuelt og særskilt for hver og en av styrerepresentantene. Det må kartlegges og tas stilling til hvilken informasjon og til hvilken tid styremedlemmet hadde eller fikk informasjonen. Det må også tas stilling til om det eventuelt er informasjon som den tillitsvalgte burde ha hatt som følge av det vervet han har påtatt seg. Det må forventes at styremedlemmet holder seg nødvendig oppdatert om bedriftens generelle situasjon, og at han har den nødvendige kompetanse til å ivareta vervet på en god måte.

Skulle det vise seg at et styremedlem har tatt på seg et styreverv uten å ha de nødvendige kvalifikasjoner til å ivareta dette på en kvalitativ god måte, vil dette forholdt også kunne tas med i culpavurderingen.

Det er styreleders oppgave å sørge for at aktuelle saker får sin påkrevde styrebehandling, jf. asal § 6-20. Det er videre forventet og vanlig praksis at lederen av styret sitter med en mer omfattende og bredere informasjon, og forståelse av den daglige driften enn hva som er tilfelle for de andre medlemmene i styret. Det er fordi han har en bredere og hyppigere kontaktflate mot ledelsen i selskapet. Denne kontakten fører til at han har mer informasjon og bør dermed også ha en bredere forståelse for det som foregår og hvilke risiko selskapet kan være utsatt for. Styreleder har altså en spesiell posisjon og plikt som går utover de andre styremedlemmers. Styrelederen skal for eksempel *forberede saker som skal*

⁶ Lødrup, Peter. Lærebok i erstatningsrett 5 utgave Gyldendal Norsk Forlag 2005, side 96.

⁷ HSH. Forsikringsvilkår gjeldende fra 01.01.10, side 3.

behandles av styret, § 6-21. Siden styreleder forventes å ha en større kunnskapsbase, vil culpavurderingen her bli strengere enn for de andre styremedlemmene.

LF-2005-10724 kan være et eksempel på at forventningen om at en større grad av involvering i og kunnskap om bedriften fører til et skjerpet aktsomhetskrav. Her uttalte lagmannsretten at et sentralt utgangspunkt i saken var at saksøkte både var majoritetsaksjonær, medlem av styret og daglig leder. Saksøkte ble holdt erstatningsansvarlig for tap en leverandør ble påført da selskapet gikk konkurs. Den dominerende stilling, kunnskap han hadde om selskapet, og det faktum at han handlet på vegne av selskapet i alle viktige sammenhenger førte til et skjerpet aktsomhetskrav. Saksøkte kunne her vanskelig ha påberopt seg relevante unnskyldningsgrunner.

Den daglige driften av selskapet vil i det store og hele være tillagt daglig leder, jf. asal. § 6-14. Han er derfor nærmere til å bære ansvaret for de saksforhold som hører inn under den daglige ledelse av selskapet. Når et selskap har daglig leder, vil det kunne påvirke de krav til aktsomhet i forberedelse og beslutningsprosesser som stilles overfor styremedlemmene.

I Rt-1992- 93 ble styrets leder påstått erstatningsansvarlig fordi det ikke var foretatt skattetrekk de to siste månedene forut for bedriftens konkurs. Høyesterett uttalte at styreleder i en viss grad måtte kunne basere seg på at gjennomføringen og betalingen av skattetrekk ble ivaretatt av bedriftens administrasjon, som styreleder i dette tilfellet sto utenfor. Det ble heller ikke ansett tilstrekkelig til å bedømme styreleders forhold som grovt uaktsomt at han kjente til bedriftens vanskelige økonomi, at opplysninger vedrørende skattetrekk var tilgjengelig for ham, og at han etter sine personlige forutsetninger måtte vite hvilke regler som gjaldt for skattetrekk. Dommen fra Herredsretten ble etter dette opphevet for så vidt gjaldt styrelederen. Daglig leder fikk sin dom opprettholdt.

Der styret ikke har fast møtende vara medlemmer vil disse inneha mindre kunnskap enn de fast møtende representantene, selv om det er vanlig at også disse får innkalling og de fleste sakspapirer i forkant av styremøter.

Rettspraksis har vist at det skal mer til for å pålegge et varamedlem som kun deltar som styremedlem sporadisk et ansvar.

Som eksempel på at et varamedlem blir bedømt etter andre kriterier enn et vanlig styremedlem kan RG 2004-484 fungere. Som følge av kjæremål til lagmannsretten ble tingsrettens kjennelse om konkursskarantene for A opphevet. A var varamedlem. Lagmannsretten la til grunn at A ikke hadde deltatt i styremøter som styremedlem eller på annen måte tatt del i forvaltningen av selskapet. Videre ble det uttalt at det ved avgjørelsen av om varamedlems ansvar i forhold til regnskaps- og selvangivelsesplikten vil være avgjørende om vedkommende faktisk har fungert som styremedlem og tatt del i beslutningsprosessen som danner grunnlag for regelbruddansvaret. Fravær fra styrebehandling vil altså være relevant for varamedlemmer, men ikke for styremedlemmer.

2.3.3. Delkonklusjon

Ved å summere opp det som hittil er sagt om culpavurderingen av et styremedlem går det frem at det må gjøres en konkret og individuell vurdering for hver enkel av dem. Styrets leder vil måtte undergå enn strengere vurdering enn de andre styremedlemmer som igjen vil måtte gis en strengere vurdering enn varamedlemmene vil være gjenstand for.

Culpavurderingen må ta hensyn til hva hvert enkelt styremedlem sitter inne med av informasjon på tidspunktet for styrebeslutningen samt hva de burde ha hatt kjennskap til i egenskap av det verv de har påtatt seg. Vurderingen må også ta høyde for at styrebeslutninger i seg selv innebærer en viss risiko, ofte kalkulert sådan. Og ikke enhver risiko som et styre har valgt å ta er erstatningsbetingende, men en risiko som går utover hva som er forsvarlig kan være det.

Ved å se på rettspraksis kan det tyde på at det skal en del til å pålegge et styremedlem erstatningsansvar. Culpavurderingen synes relativt streng, og det skal en del til for å slå

fast uaktsomhet. Ser vi hen til styrebeslutningens natur er dette kanskje naturlig. Et styres jobb er blant annet å fatte beslutninger som i sin natur innebærer risiko. Når det også er slik at styrene fordi de ikke deltar i bedriftens daglige drift vil måtte ha en mindre belyst situasjon enn ledelsen til å ta en beslutning ut fra er det kanskje naturlig og riktig at terskelen for å pålegge ansvar er relativt høy.

2.4. Økonomisk tap

Det andre tvingende vilkåret for å kunne pålegge erstatningsansvar er at det foreligger et økonomisk tap på den skadelidtes hånd. Tapet må kunne fastsettes i penger etter en objektiv målestokk.

Ser vi på asal § 17-1 går det frem at et styremedlem kan bli pålagt å erstatte *skade* som følge av den forsettlige eller uaktsomme handling. Det går dermed frem av paragrafens ordlyd at vilkåret økonomisk tap må foreligge for at det skal kunne pålegges et økonomisk ansvar på styremedlemmet.

2.5. Adekvat årsakssammenheng

Det må foreligge en årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og det økonomiske tapet. Ikke enhver årsakssammenheng vil være erstatningspliktig. Årsakssammenhengen må være adekvat eller sagt på en annen måte, den må være påregnelig. Det betyr i korte trekk at en for fjern følge av for eksempel et styrevedtak ikke vil kunne bli erstattet.

En sentral dom hva gleder krav til årsak er Rt-1992-64 (P-pilleddom II). Her ble årsaks kravet beskrevet som følge av høyesterett.

”Årsaks kravet mellom en handling eller unnløtelse og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville skjedd om handlingen eller unnløtelsen tenkes bort”⁸

Handlingen eller unnløtelsen må altså være en nødvendig årsak for at det skal kunne knyttes ansvar opp mot den.

I Rt-1923-774 ble styremedlemmene frifunnet for selskapets erstatningskrav med den begrunnelse at *”da det ikke findes godtgjort at være nødvendig aarsakssammenheng mellem dette forhold og det tap selskapets virksomhet medførte”*. Retten fant at styret var medansvarlig for at bedriften hadde påbegynt sin virksomhet før det var registrert. Dette var i strid med loven, men retten tok ikke stilling til om det også var pliktstridig overfor selskapet da den tvingende nødvendige årsakssammenheng ikke forelå.

3. Styrets ansvar etter gjeldende norsk rett

Styreansvaret er regulert av henholdsvis Lov nr. 45. 1997 om allmennaksjeselskap (asal) og Lov nr. 44 1997 om aksjeselskap (asl). De to lovenes ordlyd er på mange punkter likelydende og jeg vil derfor i det følgende forholde meg kun til asal. I den utstrekning asl har en annen ordlyd vil denne bli trukket inn i fremstillingen.

Aksjeselskapers erstatningsansvar er regulert i respektive lovers kap 17.

3.1. Ansvar etter allmennaksjeloven § 17-1.

Asal. § 17-1 hjemler et erstatningsansvar for et selskaps styremedlemmer, eiere, ledelse og uavhengige sakkyndige. Paragrafen inneholder en alminnelig culpapregel. De foreskriver et lovfestet alminnelig uaktsomhetsansvar og ansvar for den forsettlige handling. Den

⁸ Rt-1992-64 (P-pilledom II)

forsettlig handling vil ikke være gjenstand for videre drøftelse i denne oppgaven. Paragrafens første ledd lyder som følger.

“ (1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, uavhengig sakkyndig, gransker eller aksjeeier erstatte skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende ”.

Loven om aksjeselskap § 17-1 er likelydende med det unntak av at uavhengige sakkyndige ikke er en del av oppregningen.

Bestemmelsene i 1997 lovene erstatter asl. 1976 §§ 15-1 og 15-2. Disse hadde et noe bredere anvendelsesområde da asal § 17-1 kun omfatter ansvar overfor eget selskap mens 1976 loven også inkluderte tap påført tredjeperson. Siden bestemmelsene i nåværende lovverk i det store og hele er en videreføring av 1976 loven vil rettspraksis fra før vedtagelse av 1997 lovene fortsatt være relevant.

Ordlyden foreskriver et erstatningsansvar for uaktsom handling eller unnløtelse som påfører selskapet som sådan et økonomisk tap. Når det vises til skade som *uaktsomt* er voldt vedkommende i paragrafens ordlyd, er det den simple uaktsomhet det siktes til.

For øvrig må innholdet i selve ansvaret fastlegges med bakgrunn i selskapsorganets oppgaver. Ansvaret hviler på styremedlemmene individuelt. Det er altså intet felles ansvar for styret som kollegium, selv om beslutningene blir tatt i felleskap eller av et flertall i styret. Videre omfatter ansvaret deltagelse i selve prosessen frem til beslutning, altså ikke bare beslutningen i seg selv, og unnløtelse av å følge opp en beslutning eller unnløtelse av å følge opp eventuell informasjon som kommer opp i prosessen. Videre kan ikke ansvaret etter asal § 17-1 vurderes som et profesjonsansvar. Men at det må være et utgangspunkt for medlemmer av styret er slått fast⁹. Videre er det antatt i både rettspraksis og juridisk teori at

⁹ Andenæs, Mads Henry. Aksjeselskaper & Allmennaksjeselskaper, 3 opplag Oslo 2009 side 654.

det kan være uforsvarlig å påta seg et styreverv uten å ha de nødvendige kvalifikasjoner dette krever.

I juridisk teori hevdes det at den handlenes manglende forståelse av at handlingen er uforsvarlig som et utgangspunkt ikke gir grunnlag for ansvarsfrihet. Men ved bedømmelsen av om handlingen eller unnlatsen er uforsvarlig i forhold til selskapet må det tas grunnlag i hva den manglende forståelsen skyldes¹⁰. Skulle det vise seg at mangelen skyldes det forhold at styremedlemmet ikke har satt seg godt nok inn i saken og dermed mangler nødvendig forståelse for betydningen av styrevedtaket, vil dette kunne anses som uforsvarlig.

Det er altså slik at for å kunne ilegge et styremedlem et økonomisk erstatningsansvar innebærer det at hans handling eller unnlatsen må kunne bebreides ham. Men ikke slik at enhver handling som er kritikkverdig eller enhver vurdering som kan bedømmes som en feil vil føre til et ansvar.

I juridisk teori er det påpekt at selskapets ledelse plikter å følge loven og vedtektene¹¹. Selv om handlinger i strid med disse ikke automatisk fører til et erstatningsansvar vil det gi et utgangspunkt for vurderingen. Videre er det antatt at om et styremedlem går ut over sin myndighet må nevnte myndighetsoverskridelse normalt anses erstatningsbetingende.

*”Etter eldre rettspraksis skulle det gjennomgående mye til for at et styremedlem ble pålagt ansvar overfor eget selskap”*¹² Det måtte være et mer kvalifisert forhold skulle det bli tale om ansvar. Reglene om styrtes plikter er skjerpet, og det er antatt at det ikke skal like mye til i dag for å pålegge et styremedlem erstatningsansvar i forhold til det selskapet han representerer. Men det betyr ikke at enhver kritikkverdig opptreden eller feilvurdering vil bli bedømt som uforsvarlig og føre til et erstatningsansvar.

¹⁰ Andenæs, Mads Henry. Aksjeselskaper & Allmennaksjeselskaper 3. Opplag Oslo 2009, side 657.

¹¹ Andenæs, Mads Henry. Aksjeselskaper & Allmennaksjeselskaper, 3 opplag Oslo 2009 side 654.

¹² Andenæs, Mads Henry. Aksjeselskaper & Allmennaksjeselskaper, 3 opplag Oslo 2009 side 655.

Det er slik at vurderingen av om det foreligger en uaktsom skadevoldende handling må ta sitt utgangspunkt i hvilken kunnskap styremedlemmet hadde om den faktiske situasjonen på det tidspunkt avgjørelsen ble tatt. Vurderingen må suppleres med det medlemmet burde inneha av kunnskap. Asal § 6-12 tredje ledd krever at styret holder seg orientert om bedriftens økonomi. Det ligger altså i selve vervet en forpliktelse om å holde seg oppdatert på dette punktet. Et styremedlem kan derfor vanskelig bli hørt med at han ikke hadde kjennskap til hvordan det økonomiske bildet var. Det kan heller ikke ses bort fra den informasjon eller kunnskap som den tillitsvalgte faktisk innehar. Utgangspunktet for culpavurderingen må derfor bli individets faktiske kunnskap, og da supplert med det han burde hatt kunnskap om.

Paragrafen inneholder også et erstatningsansvar bundet opp til den forsettlige handling. Men siden styreansvarsforsikringen ikke gir dekning ved en slik handling vil denne culpaformen ikke være gjenstand for noen bred vurdering her. Det tåler allikevel å nevnes at grensen mellom den grovt uaktsomme og den forsettlige handling må trekkes skjønnsmessig og det kan til tider være en hårfin grense mellom dem.

3.2. Det ulovfestede erstatningsansvaret

Tidligere var styrets ansvar overfor tredjeperson lovfestet i aksjeloven av 1976, men i dag er hjemmelen ulovfestet. Ansvarsgrunnlaget her er som ved tap påført eget selskap og egne aksjeeiere at styremedlemmet har opptrådt uaktsomt eller forsettlig. Det må altså også her dreie seg om en handling eller unnlattelse som kan bebreides skadevolderen. Selve culpavurderingen og momentene som er aktuelle i vurderingen etter asal § 17-1 er også aktuelle når det skal kartlegges om den tillitsvalgte er erstatningsansvarlig overfor tredjemann. Den ulovfestede vurdering fortøner seg altså på samme måte som den lovfestede.

Det betyr i korte trekk at også i forhold til tredjeperson er uaktsomhet grunnlag for et erstatningsansvar. Selvfølgelig slik at den mer kvalifiserte form for culpa også vil gi grunnlag for et erstatningsansvar.

3.3. Delkonklusjon

Loven foreskriver et ansvar for den uaktsomme og forsettlig handling eller unnløstelse. Culpavurderingen skal foretas individuelt for hvert enkelt styremedlem. Det er altså ikke et ansvar som tilkommer styret som helhet. Ved culpavurderingen må det tas hensyn til den kunnskap den tillitsvalgte hadde på det reelle tidspunktet og den kunnskap han burde hatt i rollen som styremedlem. I tillegg er det viktig å merke seg at vurderingen må gjøres med bakgrunn i det individuelle selskapsorganets oppgaver.

4. Formålet med dagens aksjelovgivning

Dagens aksjelovgivning erstatter tidligere lov nr. 59, 1976 om aksjeselskaper. Frem til vedtagelsen var selskapene regulert av en og samme lov, mens de i dag er regulert av henholdsvis lov nr. 44, 1997 om aksjeselskaper og lov nr. 45, 1997 om allmennaksjeselskapet. Lovforslagene bygger på utredning fra Aksjelovutvalget i NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning, som igjen bygger på Ot prp nr 36 (1993-94). Proposisjonen er en oppfølging av Stortingets vedtak 9. mai 1995, hvor regjeringen ble bedt om å legge frem forslag til to nye lover om aksjeselskaper innen utgangen av 1996¹³. Bakgrunnen for at en lov ble erstattet med to var at aksjelovgivningen skulle være bedre tilpasset de forskjellige selskapsformene. Det var videre slik at det skulle foretas en nødvendig EØS tilpasning av aksjelovgivningen.

I likhet med tidligere lovgivning er det opp til selskapene og velge hvilken form de skal drive sin virksomhet etter. Begge selskapsformer innebærer et begrenset ansvar for aksjonærene.

¹³ Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper og lov om allmennaksjeselskaper, side 7.

Departementet foreslo å innføre regler som hadde som formål å gi en bedre beskyttelse av selskapskapitalen. Den første tok sikte på å lovregulere at selskapene skal ha en ansvarlig egenkapital. Den andre en handleplikt for selskapets styre ved betydelig tap av egenkapital. Begge de foreslåtte bestemmelser ble vedtatt, og ser vi på RG-2007-1625 går det frem av dommen at styremedlemmer kan blir erstatningsansvarlige når de ikke utøver den handleplikt loven foreskriver.

Videre går det frem av departementets vurdering at det ved utarbeidelse av bestemmelser om styrets sammensetning og saksbehandlingen forut for og selve styrebeslutningen at formålet er å bestrebe en bedre garanti ”for at beslutninger i sentrale saker blir allsidig belyst, og bedre kontroll med at de avgjørelsene som treffes, er i samsvar med lovgivningen og i selskapets interesse”¹⁴.

4.1. Delkonklusjon

Krav til forsvarlig egenkapital bidrar til at selskapene vil ha en bedre evne til å motstå tap. Handlingsplikten vil på sin side kunne bidra til at styremedlemmene raskest mulig adresserer en vanskelig eller kritisk økonomisk situasjon i selskapet, slik at potensielle fare i større grad kan unngås. Videre vil kravet til best mulig kvalitet i styrearbeidet bidra i samme retning.

Lovgiver viser, etter min vurdering, en helt klar intensjon om at styrebeslutningene skal være i selskapets interesse. Beslutninger i selskapets interesse kan ikke inneholde høyere risiko enn hva som kan anses som forsvarlig innenfor respektive livsområde. Jeg oppfatter det videre slik at lovgiver er opptatt av at prosessen frem mot endelig beslutning skal være så kvalitativt god som overhode mulig, og at selve beslutninger er i samsvar med loven. En styreansvarsforsikring kan tenkes å føre til at lovgivers intensjoner blir helt eller delvis forfeilet fordi styrmedlemmer ikke lenger risikerer å bli stilt til ansvar selv om deres styrearbeid ikke er på det nivå loven krever.

¹⁴ Ot prp nr 23 (1996-97) om lov om aksjeselskaper og lov om allmennaksjeselskaper, side 35.

5. Krav til styrets oppgaver og saksbehandling etter gjeldende norsk rett.

5.1. Innledende bemerkninger.

Arbeidet og beslutningsprosessene i norske selskapers styrerom er regulert av henholdsvis i lov nr. 44. 1997 om aksjeselskaper(asl) og lov nr. 45. 1997 om allmennaksjeselskapet(asal). Ved lik ordlyd i de to lover vil det kun bli referert til asal.

Nevnte lover setter krav til kvaliteten på den saksbehandling som fører frem til en konkluderende styrebeslutning. Lovene setter også i noen tilfeller krav til hvem og hvordan en beslutning skal tas og hvilket forum i selskapet som har den endelige fullmakt. I noen spesielle saker er det slik at styrene ikke har den endelig fullmakt, men må søke beslutningens konklusjon hos for eksempel selskapets generalforsamling, se asal § 10-1.

5.2. Allmennaksjeloven § 3-5 krav til handleplikt ved tap av egenkapital.

Det går frem av asal § 3-5 at styret har en handleplikt når det *må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen og omfanget av virksomheten i selskapet*, jf. første ledd, første punktum. Det er altså slik at handleplikten inntreffer allerede når det er antatt at kapitalen er tapt, og den inntreffer *straks*. Det er videre slik at styrets handleplikt inntreffer når det *må antas* at egenkapitalen er redusert til halvparten av hva den opprinnelig var. ”*Må antas*” tolkes slik at handleplikten oppstår når egenkapitalen faktisk er lavere enn forsvarlig eller redusert til under halvparten, ikke når styret får kunnskap om situasjonen. Skulle paragrafen kunne tolkes som at handleplikten først inntreffer når styret faktisk fikk kunnskap ville vi risikere at et styre som forsømmer sin tilsynsplikt ikke ble stilt til ansvar. Styrets oppgave ved antatt tap eller redusert egenkapital er å foreslå tiltak for å få rettet opp situasjonen. Hvis slike tiltak ikke er mulig skal styret foreslå at selskapet oppløses. Handleplikten fremstår som en streng plikt for styret til å sørge for at selskapet til enhver tid er forsvarlig kapitalisert og kan møte sine forpliktelser overfor kreditorene.

Handleplikten krever nødvendigvis at styret holder seg jevnt oppdatert og informert om selskapets økonomiske situasjon.

5.3. Allmennaksjeloven § 6-12 krav til forvaltning av selskapet.

Bestemmelsen fastslår at styret har det overordnede ansvar for forvaltningen av selskapet. De skal sørge for at selskapet er forsvarlig organisert, at de ansatte innehar den nødvendige faglige kompetanse til å ivareta nødvendige oppgaver og sørge for klare rapporteringslinjer samt nødvendig kontroll, jf. første ledd.

Styret plikter også, i nødvendig utstrekning, å *”fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet”*, jf. andre ledd.

Ser vi videre på paragrafens tredje ledd går det frem at styret er forpliktet til å holde seg orientert om selskapets økonomiske situasjon, samt sørge for at den nødvendige interne kontrollen med selskapets *”virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er betryggende”*.

Styret som øverste ansvarlige organ i et selskap skal også ha tilgang til all relevant informasjon. Taushetsbelagt informasjon kan i noen tilfeller måtte unntas, men det er kun i unntakstilfeller, jf. fjerde ledd.

Styret har også en plikt til å foreta selvstendige og nødvendige undersøkelser for å sette seg i stand til å ivareta sine oppgaver, jf. fjerde ledd.

Kravene til styrets forvaltning av selskapet som kan utledes av bestemmelsen gir styret mulighet til å inneha den nødvendige oversikt og kontroll de må ha for å ivareta sine verv på en betryggende og god måte.

5.4. Allmennaksjeloven § 6-13 krav til tilsynsansvar.

Styret har videre en tilsynsplikt, jf. første ledd. Plikten vil variere med kompleksiteten og størrelsen på selskapet. Pliktens omfang vil videre være avhengig av om selskapet går godt eller dårlig. Har selskapet problemer tilsier det en tettere oppfølging fra styrets del overfor

ledelsen. Tilsynsplikten er ment å sørge for at styret har den nødvendige oversikt slik at de riktige tiltak kan settes inn og til riktig tid.

Styret har også anledning til å ”fastsette instruks for den daglige ledelse”, jf. andre ledd. Her har styret anledning til å sikre at nødvendige oppgaver i selskapet blir ivaretatt, og at saker som etter loven skal og saker styret ønsker seg forelagt blir gjenstand for behandling i styret,

5.5. Allmennaksjeloven § 6-19 krav til betryggende behandling

Ser vi på asal § 6-19 første ledd så går det frem av paragrafens ordlyd at å behandle en sak i styremøte er ansett som *betryggende*. Saker kan også behandles på annen måte, for eksempel skriftlig, men også her går det frem at behandlingsmåten må være *betryggende*. Viktig å merke seg at visse saker skal behandles i møte. Her er det altså ingen valgmulighet. Hvilke saker dette gjelder går frem av loven, men vil ikke bli gjenstand for spesiell behandling i denne oppgaven.

5.6. Allmennaksjeloven § 6-20 krav til kvalitativ god behandling.

Videre går det frem av asal § 6-20, første ledd at styreleder plikter å sørge for at saker som hører inn under styret blir underlagt styrebehandling. Lovens krav her må forstås både som et krav til kvalitet og et tidsmessig krav til styrebehandlingen. Krav til kvalitet innebærer blant annet at styret skal behandle saker av en viktighet som gjør at det hører under et styres ansvarsområde. Når det gjelder kravet til tidsmessig behandling må styret få saken så raskt at de har en faktisk påvirkning og besluttende myndighet. Styrebehandlingen må ikke bli en formalitet, men må være i tide og reel.

Paragrafens andre ledd gir styremedlemmer og daglig leder en rett til å kreve at styret behandler bestemte saker. Retten strekker seg ikke så langt at de kan innkalle til styremøte, men er en sikkerhetsventil for at saker som hører inn under styret blir behandlet i sitt rette

forum. Det er også viktig å notere at styremedlemmer kan kreve saker behandlet i selve styremøtet. Det blir da opp til kollegiet der og da å bestemme om så skal skje.

5.7. Allmennaksjeloven § 6-21 krav til tilfredsstillende behandling

Asal § 6-21 setter videre et krav til saksbehandling og forberedelse av saker som skal fremmes for styret. Ser vi på paragrafens andre ledd går det frem av ordlyden at saker skal forberedes og fremlegges for styret på en slik måte at styret har et *tilfredsstillende behandlingsgrunnlag*. Kravet til tilfredsstillende behandlingsgrunnlag avhenger av kompleksiteten på saken som skal fremmes for styret. Kravet innebærer som regel at styremedlemmene skal ha saken skriftlig utredet i forkant av møtet, slik at de kan gjøre egne nødvendige undersøkelser og forberedelser. Kompleksiteten av saken kan også sette krav til selve behandlingen av saken i møtet. Tiden som bør brukes til debatt og meningsutveksling er en side av det, men også behovet for å trekke inn eksterne rådgivere med spisskompetanse på emnet kan være en nødvendighet i de svært komplekse saker.

5.8. Allmennaksjeloven § 6-22 krav til varsel og styrebehandling

Ser vi må asal § 6-22 så setter den krav til varsel om styrebehandling. Styret *skal* varsles på *hensiktsmessig* måte og med *nødvendig* frist. I dette ligger for det første et krav om at styremedlemmene skal få en reel mulighet til å delta på selve styremøtet. For det andre et krav om at styremedlemmene må få rimelig tid til å sette seg inn i saken og sakens dokumenter. Det er svært viktig at styrets medlemmer får muligheten til å innta et begrunnet standpunkt i saker som fremmes for styret. Dette krever nødvendigvis både tid og en godt utarbeidet og dokumentert saksfremstilling.

5.9. Allmennaksjeloven § 6-27 krav til habilitet.

Kravet til styrets habilitet er regulert i asal § 6-27. Formålet med bestemmelsen er å bidra til at styret får en betryggende sammensetning i den enkelte sak. Bestemmelsen er ment til å beskytte institusjonen mot beslutninger som fremmer et styremedlems særinteresse fra å

få gjennomslag på bekostning av selskapet. En betryggende sammensetning vil nødvendigvis i de aller fleste tilfelle føre til et bedre resultat for eierne og selskapet som sådan. Et vilkår for inhabilitet er at vedkommende styremedlem har en *særinteresse* i saken. Beslutning om å gi et lån til et selskap vedkommende sitter som eier eller styremedlem i kan være en slik særinteresse.

5.10. Delkonklusjon

Lovens krav til styrets forvaltning av selskapet fordrer en aktiv deltagelse og undersøkelsesplikt fra styremedlemmene. På denne måten vil styremedlemmene tilegne seg nødvendig oversikt og kunnskap om selskapets økonomiske situasjon og de utfordringer som ligger i selve driften. Nevnte oversikt og kunnskap vil igjen kunne føre til at beslutninger tatt av styremedlemmene vil kunne bli så gode som mulig for selskapet og deres ansatte.

Det er videre slik at styrene får en handleplikt straks det må antas at egenkapitalen er i ferd med å gå tapt. Handleplikten fordrer at styren til enhver tid holder seg oppdatert om selskapets økonomiske situasjon.

Ved å ta et overblikk over bestemmelsene som regulerer styrets saksbehandling går det klart frem at lovgiver har ment å få frem viktigheten av at styrets arbeid og beslutninger ikke er tilfeldige. Krav til kvalitet i prosessene, og kravet til nødvendig tid til at styremedlemmene får satt seg inn i sakene som skal behandles viser dette på en tydelig måte. Krav til kvalitet og tid i dette arbeidet gir styremedlemmene mulighet til å tenke seg om slik at beslutningen kan bli så gode som overhode mulig.

Spørsmålet som skal drøftes senere i oppgaven er om en styreansvarsforsikring vil kunne føre til en svekkelse av lovens reelle virkeområde og om lovgiver bør vedta nye lovregler for å bøte på en eventuell situasjon hvor dette blir tilfelle.

6. Rettspraksis

6.1. Innledning

Ved å gjennomgå et utvalg av saker fra både høyesterett og lavere rettsinstanser vil jeg forsøke å kartlegge dagens rettspraksis hva angår styreansvar i Norge. I det følgende vil tre underrettsdommer og tre dommer fra høyesterett behandles i et forsøk på å gi et bilde av dagens rettspraksis.

Jeg tolker det slik at det skal en del til før styremedlemmer blir pålagt et erstatningsansvar. Om det kan tolkes som at terskelen for erstatningsbetinget uaktsom styrearbeid og beslutning i selskapers styrer har en for høy terskel har jeg allikevel ikke grunnlag for å uttale meg om. Grunnen kan være at styrer jevnt over gjør en forsvarlig jobb innenfor sine respektive ansvarsområde.

6.2. Doms gjennomgang

Først behandles tre underrettsdommer. Deres rettskildemessige tyngde er ikke på samme nivå som dommene fra Høyesterett, som behandles litt lenger ned.

Ser vi først på LA-2004-102977 kom lagmannsretten frem til at styreleder ikke hadde handlet erstatningsbetingende uaktsomt ved unnlatelse av å handle i tråd med kjøpekontrakten inngått mellom kjøper og selger. Saken gjaldt erstatningskrav fra selger av fast eiendom mot daglig leder og styreleder i kjøperselskapet. Motparten hevdet at styreleder(A), som også var eneaksjonær og daglig leder, hadde utvist erstatningsbetingende uaktsomhet ved å opptre slik at bindende avtale ble ansett inngått. A hadde mangeårig erfaring i eiendomsbransjen og var utdannet siviløkonom.

Lagmannsretten uttaler at et eventuelt erstatningsansvar overfor A må ta sitt utgangspunkt i de allmenne normer for aktsom opptreden, men slik at denne knyttes til det livsområde A befinner seg på. Videre tok retten utgangspunkt i den dominerende rolle A hadde i selskapet. Det ble også lagt vekt på hans mangeårige erfaring. Lagmannsretten oppfattet at A, under disse omstendighetene, var å bebreide for at finansieringsforbeholdet ikke ble

gjort gjeldende etter bestemmelsen i kontraktens punkt X. Lagmannsretten kom til tross for dette til at A ikke hadde overskredet aktsomhetsgrensen. Han ble frifunnet for ansvar med den begrunnelse at prosessen partene i mellom syntes på det aktuelle tidspunkt å ha kommet inn i et mer formløst løp. A måtte derfor kunne høres med at situasjonen nå fortonet seg slik for ham at motparten ikke lenger forventet en så rigid etterlevelse av kontraktbestemmelsen som ordlyden foreskrev.

Ser vi videre på LB-2008-165797 går det frem at saken gjelder styreansvar etter asl. § 6-12, § 6-13 og § 17-1. Den omhandler krav om erstatning som følge av misligholdt låneavtale, erstatningsbetingende opptreden, styreansvar og advokatansvar. Også her, men under tvil, ble styremedlemmet frikjent for erstatningsansvar. Retten uttalte at bedriftens styre har det overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet anliggender. Ansvar kommer særlig til uttrykk i asl § 6-12 og § 6-13 der styrets plikter vedrørende forvaltning og tilsyn er nærmere presisert. Culpavurderingen av den tillitsvalgte kan utledes av reglene om ulovfestet culpaansvar i kontraktsforhold og vil for øvrig være den samme som etter asl § 17-1. Uaktsomhetsvurderingen knyttet seg til det forhold at saksøker ikke hadde mottatt all relevant informasjon før lånet ble utbetalt. Styremedlemmet var sentral både i gjennomføringen og finansieringen av prosjektet. Han var for øvrig også daglig leder. Retten fant det kritikkverdig at relevant informasjon ikke ble gitt saksøker. Retten argumenterte også med at styret og den saksøkte mot slutten syntes å ha dårlig oversikt over selskapets økonomi. På den annen side la alle involverte parter til grunn at prosjektet ville gi en betydelig fortjeneste.

Etter en samlet vurdering kom lagmannsretten frem til at det ikke var erstatningsbetingende uaktsomt av saksøkte ikke å ha opplyst om at salgskreditten ble bekjent ved lån fra selskapets aksjonærer.

I LE-2009-97686 kom lagmannsretten, som tingsretten, til at styreleder og daglig leder i et entreprenørselskap var erstatningsansvarlig etter aksjeloven § 17-1 for skade voldt forbruker i forbindelse med avtale om oppføring av enebolig. Ved vurderingen av om

Skogen hadde opptrådt erstatningsbetingende uaktsomt tok retten utgangspunkt i hans dominerende stiling i selskapet. Skogen var både styreleder og daglig leder i det aktuelle tidsrommet. Han var også en betydelig aksjonær. Lagmannsretten la videre til grunn at selskapets egenkapital var tapt allerede i 1995, og den var ikke gjenvunnet i tiden deretter, og underbalansen hadde forverret seg. Retten viste videre til styrets overordnede ansvar for forvaltningen av selskapets anliggende, jf. aksjeloven §§ 6-12 og 6-13 om styrets generelle plikter og tilsynsansvar. Styret har en plikt til å fortløpende vurdere selskapets økonomiske situasjon. Videre ble det vist til styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5 når selskapets egenkapital går tapt. I en slik situasjon fremsto det etter lagmannsrettens oppfatning som klart klanderverdig at Skogen ikke tok nye grep.

Jeg går nå over til å behandle tre dommer fra Høyesterett.

Rt-1991-119 behandlet spørsmålet om det forelå erstatningsansvar for et styremedlem etter aksjeloven av 4. juni 1976 nr. 59, § 15-1. Viser til drøftelsen under oppgavens punkt 3.1, og legger til at i dag måtte vurderingen funnet sin hjemmel i det alminnelige ulovfestede culpaansvar. Vurderingen er for øvrig den samme. Erstatningskravet, som gjaldt angivelig tap påført et rederi ved at befraktningselskapet ved styret angivelig ikke hadde besluttet å gjennomføre innbefraktning på et forsvarlig økonomisk grunnlag, førte ikke frem.

Høyesterett uttaler at det må kreves noe spesielt for at det skal kunne skjæres gjennom ansvarsbegrensningen i aksjeselskapets begrensede ansvar og søke dekning hos de enkelte deltakere – aksjonærer – eller hos styremedlemmer som har stått for ledelsen av selskapet. Tvistespørsmålet var, om selskapets økonomi på den aktuelle tid var så dårlig at styret burde søkt avverget at et ytterligere krav ville oppstå mot selskapet – krav som selskapet ikke ville være i stand til å dekke når det forfalt. Spørsmålet som skulle besvares var om styremedlemmene hadde opptrådt uaktsomt. HR viser til at kredittrisiko er en alminnelig kjent og unngåelig risiko ved å drive virksomhet. Videre trekker de frem særlig tre momenter til styrets fordel: De hadde ikke et urealistisk håp om at reisen ville gi et overskudd, de handlet i tillitt til at interessentene fremdeles var innstilt på å opprettholde linjen og at ytterligere kapital ville bli tilført ved behov. Det fremheves at

styremedlemmene handlet ut fra en noe høy grad av optimisme, men at det allikevel måtte sies å ligge en normal forretningsmessig vurdering til grunn for deres disposisjon. HR mente at det ikke fantes grunnlag for å konkludere med at det forelå et urealistisk håp fra styrets side om å lykkes, eller at tapet ville være av en slik størrelse at selskapet ikke kunne bære det. Det ble bedømt som en ikke uforsvarlig spekulasjon på kreditorenes bekostning, og styret ble frikjent for erstatningsansvar.

Videre går jeg til Rt-1996-742. Saken omhandler hvorvidt styret har handlet uaktsomt ved organisering av arbeidet med langtidsfinansieringen og om opplysningsplikten overfor finansinstitusjonene var tilsidesatt. Også denne dommen førte til en frikjennelse av sittende styre. Det slås fast at det er styrets ansvar å sørge for en forsvarlig finansiering av virksomheten, og at det er på det grunnlaget vurderingen av om det er forsvarlig å oppta lån må gjøres. Notatet som lå til grunn for låneopptaket hadde vesentlige mangler, og ga et altfor optimistisk bilde av situasjonen. HR anså det ikke tvilsomt at den tillitsvalgte delte administrasjonens positive syn på saken. Og selv om de uttalte at notatet burde vært supplert med negative resultat fra et prøveprosjekt og negative kundereaksjoner ble det ikke ansett som erstatningsbetingende uaktsomhet at han ikke gjorde dette, når notatet, slik han så det ga et riktig bilde av prosjektets muligheter på lang sikt.

Til slutt vil jeg se på Rt-2007-1625. Her ble virksomheten drevet videre frem til konkurs ble åpnet, til tross for at aksjeselskapet hadde store underskudd og aksjekapitalen var tapt. Boet saksøkte styrets medlemmer med krav om erstatning, og fikk medhold i tingretten. Dommen ble stadfestet etter anke til lagmannsretten. Retten påpekte at den økonomiske utviklingen i selskapet hadde vært bekymringsfull i lang tid, og om styremedlemmene i en så kritisk fase ikke fikk rapporter i en form de opplevde som forståelig, kunne de ikke høres med at de forgjeves hadde tatt dette opp med daglig leder. I den grad de selv ikke var i stand til å ta ut nødvendige tall fra regnskapssystemet, måtte dette søkes gjort på en annen måte, jf. aksjeloven § 6-12 trede ledd. Lagmannsretten så det videre slik at styremedlemmene ikke hadde oppfylt de krav som aksjeloven § 3-5, jf. § 3-4 stiller. De så det også slik at styret hadde den informasjon de trengte for å ta de skritt de etter loven

skulle tatt, eller de kunne skaffet seg slik informasjon. Retten slo videre fast at styret må ha god margin for feilvurdering når det gjelder muligheten for å snu en negativ utvikling, og at det måtte veie tungt at det dreide seg om arbeidsplasser i et lite lokalsamfunn.

Lagmannsretten fant allikevel at det ikke fantes grunnlag for å konkludere annerledes enn at styrets vurdering når det gjaldt muligheten for fortsatt drift lå langt utenfor det som kunne forsvares, og at de valg som ble tatt ikke kunne forklares på annen måte enn at styret manglet den oversikt de skulle ha hatt.

6.3. Delkonklusjon

Etter gjennomgang av utvalgte dommer på emnet må det kunne konkluderes med at det skal en del til for at et økonomisk ansvar pålegges et styremedlem. Jeg viser i den forbindelse til hva HR uttalte i Rt-1991-119 ” *det må kreves noe spesielt for at det skal kunne skjæres gjennom ansvarsbegrensningen i aksjeselskapets begrensede ansvar og søke dekning hos de enkelte deltakere – aksjonærer – eller hos styremedlemmer som har stått for ledelsen av selskapet*”. Denne uttalelsen ble gitt forut for vedtagelsen av den nye aksjelovgivningen av 1997. De nye lovene innførte et skjerpet krav til styrets plikter, men slik jeg tolker funnene i dommene jeg har gjennomgått har uttalelsen fortsatt aktualitet.

Etter mine observasjoner kan det se ut som om HR tar hensyn til styrenes oppfatning og tro på bedriftenes muligheter og prosjektenes mulige positive resultat. De forretningsmessige vurderingene som gjøres i forkant av styrebeslutningen inneholder nødvendigvis et skjønn. Dett skjønn virker det som om HR ikke ønsker å gå for dypt inn i og det er kanskje naturlig. Videre tyder det på at de gir styrene en vid margin innenfor dette skjønnes. Det må være en kvalifisert feilvurdering for at det skal kunne føre til at styrets arbeid blir bedømt som uaktsomt og lede til et erstatningsansvar.

Ser vi i denne sammenheng igjen hen til situasjonen på Island kan det fort konstateres at her har ingen av de ansvarlige styremedlemmene eller ledelse i finansnæringen blitt trukket til ansvar for de beslutninger som ble tatt i forkant av finanskrisen. Utfallet av eventuelle rettssaker kan det vanskelig sies noe om, men det kan, og med rette, spørres om hvordan

dette kan skje. Tas det et utgangspunkt i beskrivelsen av hendelsesforløpet forut for finanskrisen på Island i oppgavens kap 8 og hva dette kan føre til kan det vanskelig hevdes at noen, om ikke alle, styremedlemmer i det minste burde fått prøve sin sak i en rettssal. Ser vi på folkeopinionen på Island så har de fra første stund kommet med krav om at noen må stilles til ansvar. Så langt er det kun den sittende president i perioden som vil måtte svare for seg i en rettssak. Det vil bli en interessant sak å følge, ikke minst dens utfall.

Jeg kan ikke uttale med noen form av sikkerhet om respektive styremedlemmer i finansinstitusjonene på Island hadde i tankene at deres beslutninger kunne føre til at de ble erstatningsansvarlige overfor eget selskap eller en tredjeperson. De hadde muligens en formening om at deres beslutninger var sunne og innenfor det som må antas å være en forsvarlig risiko gitt det markedet og situasjonen de var en del av. På den annen side er det lite eller ingenting i den litteratur eller rapport som er skrevet i etterkant av finanskrisen som tyder på at styremedlemmene vurderte eget ansvar overhode. Om situasjonen kunne sett annerledes ut hadde de gjort den vurderingen kan jeg vanskelig trekke en konklusjon på. Men situasjonen og historien kan tjene som et eksempel på en vei vi bør gjøre vårt ytterste for å unngå.

7. Styreansvarsforsikring.

7.1. Innledning

Helt innledningsvis nevnes at det har vært med varierende hell det har lyktes meg å få informasjon fra forsikringsselskaper. Ikke alle selskaper har ønsket å være åpne om hva deres styreansvarsforsikring innebærer, og et selskap fortalte de ikke hadde et slikt tilbud overhode til tross for at de reklamerte med det på egen hjemmeside. Journalister jeg har snakket med forteller at de ofte møter på vanskeligheter når det gjelder å få ut tall fra forsikringsselskapene og de kan videre fortelle at mange selskaper ikke ønsker å informere

om hvorvidt de har tegnet en slik forsikring eller ikke. Hvorvidt grunnen er at denne typen forsikring ikke anses som stueren eller om den kanskje kan virke som et insitament for mulige saksøkere, kan det vanskelig sies noe konkret om. Jeg vil ikke i denne oppgaven gå videre inn å gjøre en vurdering hva dette kan skyldes, men har ganske enkelt registrert at så er tilfellet.

I følge asal § 17-1 kan styremedlemmer bli erstatningsansvarlige for tap påført eget selskap som de uaktsomt eller forsettlig volder under utførelse av sine oppgaver. Et økonomisk tap styremedlemmer påfører tredjeperson blir bedømt etter at ulovfestet alminnelig culpaansvar. Det er det individuelle styremedlemmet som blir erstatningsansvarlig eventuelt solidarisk med andre medlemmene, ikke styret som helhet.

Det er i dag mulig for selskaper å tegne en ansvarsforsikring som beskytter styremedlemmer og ledelse fra å bli personlig ansvarlig for beslutninger som påfører egne aksjeeiere eller tredjeperson et økonomisk tap. Forsikringer som tilbys på det norske markedet i dag dekker formueskader som pådras etter gjeldende norsk rett.

Forsikringen kan også tegnes for andre hos forsikringstaker som kan pådra seg et selvstendig ledelsesansvar. Videre kan ordningen omfatte medlemmer av bedriftsforsamling eller tilsvarende styreorgan.

I følge uttalelser gjort av Christian Rindlisbacher i AIG Europa til Kapital har *”den nye aksjelovgivningens sterkere formulering av styreansvar, og det økte fokus på corporate governance ført til stadig flere søksmål mot styremedlemmer”*¹⁵. Hvorvidt det økende antall søksmål faktisk skyldes et korrelerende antall uaktsomme styrebeslutninger, den sterkere formulering av styreansvar i aksjelovgivningen eller er et resultat av større vilje og evne for skadelidte til å få prøvet sin sak kan det på ingen måte konkluderes med, men det faktum at antallet søksmål er sterkt økende bør uansett tas på alvor.

¹⁵ Kapital. Flere styremedlemmer saksøkes, artikkel publisert 28.8.2009.

7.2. Hvilke handlinger eller unnlaterelser som er gjenstand for forsikringsdekning.

Det er den uaktsomme handling eller unnløtelse av styremedlemmer og ledelse hos den forsikrede som får sin dekning gjennom forsikringen. Det er altså slik at styremedlemmer er beskyttet mot det ansvar som aksjelovgivningen og de alminnelig ulovfestede erstatningsregler foreskriver. Eller slik det er formulert i vilkårene fra SpareBank1 denne *”forsikringen dekker styremedlemmers formues ansvar som uaktsomt påføres selskapets aksjeeiere eller andre”*¹⁶.

Ser vi på forsikringsvilkårene fra HSA går det frem at forsikringen omfatter sikredes personlige erstatningsansvar for formueskade som pådras i egenskap av deres stilling¹⁷. Her defineres også formueskade som et økonomisk tap som ikke er direkte oppstått som følge av fysisk skade på ting eller person.

Det er også verd å merke seg at forsikringen dekker nødvendige saksomkostninger, saksomkostninger som er nødvendig for å ivareta sikredes rettigheter ved krav som er dekket av forsikringen. Saksomkostninger som forsikrede idømmes å betale motparten dekkes også av forsikringen¹⁸.

Det betyr i korte trekk at styremedlemmer som utfører sine verv uforsvarlig vil kunne slippe unna det erstatningsansvaret han ellers hadde måttet ta ansvar for etter gjeldende norsk rett.

Pris på produktet reguleres på bakgrunn av den antatte risiko som til enhver tid foreligger i selskapet. I følge SpareBank1 er forsikringssummens størrelse avhengig av den enkelte risiko og fastsettes derfor etter gjeldende avtale.

¹⁶SpareBank1 Forsikring. Informasjonshäfte om styreansvarsforsikring, side 1.

¹⁷ HSA, forsikringsvilkår for styreansvarsforsikring, side 2.

¹⁸ HSA, forsikringsvilkår for styreansvarsforsikring, side 2.

7.3. Noen viktige eksempler på hva en styreansvarsforsikring ikke omfatter

Det er verd å nevne noen av de tilfeller hvor forsikringen ikke dekker det økonomiske tapet påført eget selskap eller tredjemann.

Formueskade som skyldes at forsikrede forsettlig har forårsaket tap dekkes ikke av forsikringen.

Det kan derfor fastslås at asal § 17-1 i alle fall delvis fortsatt har gjennomslag i hos styremedlemmene i bedrifter som har valgt å tegne en styreansvarsforsikring.

Formueskade som blir direkte påført forsikrede selv eller hans familie omfattes ikke av forsikringen. Videre dekkes ikke *formueskade påført enkeltaksjonær eller aksjonærgrupper som på tidspunktet for den skadevoldende handlingen eller unnlatsen har mer enn 30 % stemmeretts- eller eierandel i virksomheten eller dennes datterselskap*¹⁹. Begrensningen strekker seg videre til selskaper hvor den tillitsvalgte familie eller ham selv har en rolle i ledelsen, eller har mer enn 30 % stemmeretts- eller eierandel når den skadevoldende handlingen blir foretatt.

Forsikringen begrenser her muligheten til å få erstattet tap påført seg selv eller egen familie ved å foreta en uaktsom handling.

Videre er det verd å merke seg at formueskade påført ved at den forsikrede har begått eller medvirket til en straffbar handling ikke er gjenstand for dekning. Dette er kanskje ikke mer enn en selvfølge, men verd å nevnes.

Bøter, gebyrer, punitiv damages eller andre lignede forpliktelser omfattes heller ikke.

Formuestap som oppstår i kjølvannet av at den forsikrede har fungert som rådgiver eller konsulent må dekkes etter alminnelige lovfestede og ulovfestede regler.

¹⁹ HSH, forsikringsvilkår side 2

Også tap som har oppstått som følge av tilsagn, avtale, kontrakt eller garanti i den grad ansvar ikke hadde oppstått uten garantien eller forpliktelsen.

Formueskade som følge av produktansvar eller ansvar for forurensning. Denne spesielle begrensningen må sies å ta et nødvendig samfunnsansvar. Det bør under ingen omstendighet oppfordres til lemfeldig behandling av skader og konsekvenser som et farlig produkt eller forurensning kan føre til.

Til slutt nevnes at krav i forbindelse med prospekt eller annen informasjon som gis i forbindelse med utstedelse eller salg av aksjer, verdipapir eller lignende heller ikke omfattes.

7.4. Delkonklusjon

Som konklusjon under dette punktet må det kunne hevdes at styremedlemmer i selskaper med styreansvarsforsikring vil kunne slippe unna et erstatningsansvar som de ellers ville måtte stå til ansvar for under norske lovregler i dag. Forsikringen vil dekke et økonomisk tap påført den forsikredes egne aksjeholdere og tredjepersoner som styremedlemmer og ledelse uaktsomt har påført dem. Viktig å merke seg at den forsettlig handling eller unnlattelse vil fortsatt være erstatningsbetingende og at det vil være opp til domstolene å avgjøre hvilket tilfelle som vil falle inn under respektive culpa kategori.

På den andre siden kan det konstateres at ikke enhver uaktsom handling eller unnlattelse vil føre til at forsikringen trår i kraft. Også verd å merke seg at formueskade som påføres noen ved at styremedlemmet begår eller medvirker til straffbar handling ikke omfattes av forsikringen.

De siste årene har det vært en sterk vekst i nytegninger av styreansvarsforsikringer i Norge. Forsikringssummens størrelse avhenger av selskapets størrelse og hvilken risiko de er utsatt for. I henhold til Solveig Dalseng som er ansvarlig for styreansvarsforsikring i AIG Europa er forsikringssummen for norske bedrifter som er børsnoterte i USA og for selskaper i

Skandinavia forholdsvis likt og kan beløpe seg opp til NOK hundre millioner²⁰. Det kan fort konstateres at det dreier seg om verdier av stor betydning for samfunnet og ikke minst selskapene.

Til slutt i dette kapitlet refereres uttalelse funnet på styreinfo.no om hvorfor tegne styreansvarsforsikring.

- *”Et styreverv er personlig, og ansvaret som styremedlem er individuelt. Dette innebærer at det enkelte styremedlem er personlig ansvarlig for et mulig erstatningskrav. En påstått skadelidt kan velge hvem av de ansvarlige styremedlemmene han vil gå på for å få dekket sitt erstatningskrav. Som styremedlem hefter man altså i prinsippet med hele sin personlige formue hvis man skulle bli saksøkt p.g.a. et mulig styreansvar”²¹.*

8. Hvorfor Island trekkes inn i denne drøftelsen

Island er for tiden inne i en dyp økonomisk krise, og deres finansinstitusjoner har i realiteten gått konkurs. De er ikke i stand til å oppfylle sine forpliktelser. Noe som blant annet har ført til at økonomien på Island har stoppet opp. Det er til og med slik at mange av deres kunder, både hjemme og ute, ikke har fått tilbakeført sine innskudd, og det ser heller ikke ut som om det vil skje i alle fall ikke i overskuelig fremtid.

Bakgrunnen for situasjonen ligger i de beslutninger som ble tatt i de lukkede styrerom samt manglende politisk oppfølging og myndighetskontroll av hva disse beslutningene var og hva de kunne føre til. Myndighetene har i ettertid måttet gå inn og ta kontroll og å tilføre midler for at det hele ikke skal kollapse.

²⁰ Silje Sundt Kvadsheim. Flere styrer forsikrer seg, artikkel Finansavisen.

²¹ Styreinformatjon AS. styreinfo.no, side 1.

Island blir også trukket inn i denne drøftelsen fordi det er et land som på mange områder kan sammenlignes med Norge. Det er en liten nasjon med en åpen økonomi. En økonomi som er avhengig av den globale økonomien for å kunne fungere. Den nasjonale økonomien er basert på en nasjon som er en råvareleverandør. Disse trekkene er på mange måter sammenlignbare med en beskrivelse av nasjonen Norge og den norske økonomien. Den politiske og den økonomiske makten er samlet på få hender, og disse maktpersonene kjenner hverandre godt. De sitter sammen og styrer landet samtidig som mange av dem er plassert rundt på styrerommene og i ledelsen i næringslivet. Denne situasjonen gir store utfordringer, ikke minst på området for habilitet. Dette er også særtrekk som Island og Norge deler.

Norge har mange likhetstegn med Island, og vi bør derfor spørre oss selv om det som skjedde på Island kan skje i Norge. Eventuelt hvilke steg Norge som nasjon, politikerne eller lovgiver bør ta for å sikre nasjonen mot et slikt scenario, og om eksistensen av styreansvarsforsikring kan bidra til å skyve oss i den retningen.

Det som også er interessant med situasjonen på Island er at ingen av aktørene i næringslivet, og da spesielt inne finans, har blitt trukket inn for å stå til ansvar for det som skjedde. Den eneste som vil bli stevnet for retten er tidligere den tidligere statsministeren. Hvordan er dette mulig? For det kan levnes liten tvil om at mange av de styrebeslutningene som ble tatt var uaktsomme, til og med grovt uaktsomme. Jeg har våget å formulere min spissede påstand etter å ha lest litteratur om de historiske begivenheter samt utdrag fra *Report of the Special Investigation Commission*

8.1. Utviklingstrekk ved islandsk finansnæring i forkant av finanskrisen.

8.1.1. Innledning.

De hendelser som førte til finanskrisen på Island er mange, kompliserte og sammensatte. Det vil ikke være mulig å behandle alle innenfor rammen av denne oppgaven, men de hendelser jeg ser som essensielle vil bli omhandlet. Det som er felles for dem er at de alle

har sitt utspring i beslutninger gjort i lukkede styrerom av styremedlemmer som har det som sin oppgave og plikt å ivareta verdiene på vegne av eiere, ansatte og samfunnet. Finansnæringens vesen er slik at samfunnsperspektivet også må tas med i beregningen. En finansinstitusjon har ikke bare et ansvar overfor sine eiere og ansatte, men også et bredt samfunnsansvar. Dette er et perspektiv som for øvrig gjelder alle verdiskapende institusjoner, men spesielt innen finans. Hele samfunnet, privatpersoner, bedrifter, kommuner og stat er avhengig av et velfungerende pengemarked. Og når det går galt med disse institusjonene er det som regel staten ved hjelp av skattebetalernes bidrag til fellesskapet som må skytes inn for å redde situasjonen.

En innledende overordnet og forenklet forklaring kan være at det foregikk *bad banking and bad politics*, slik også den norske finanskrisen på tidlig nittitallet ble rubrisert. Men hva ligger under overskriften bad banking, hvilke beslutninger og hvordan ble de tatt.

8.1.2. Beskrivelse av begivenhetene som førte til finanskrisen på Island

Finansinstitusjonene på Island hadde en formidabel vekst i løpet av få år. Her nevnes at boliglån kun ble gitt av statsinstitusjoner, da markedet ble deregulert fikk det private bankvesenet tilgang til dette markedet noe som førte til en eksplosjon av utlånene. Bankene ble 20 ganger større på bare syv år. De ble i løpet av denne korte tiden nesten elve ganger større en brutto nasjonalprodukt på Island. Så godt som ingen stilte spørsmål ved hvordan dette var mulig eller hvor stor risiko bankene utsatte seg for ved å tillate en slik vekst. Snarere tvert der i mot. Myndighetene på Island signaliserte meget sterkt at økonomien var sund, og at finansinstitusjonene besto de stress tester som ble foretatt.

Dette avsnittet skal forsøke å gi et bilde av hva som skjedde i løpet av disse skjebnesvangre syv år.

Bankenes utlånsportefølje var utsatt for kraftig vekst i denne periode, både innenfor privat- og bedriftsmarkedet. For å finansiere økningen i volum søkte de finansiering fra utenlandske markeder og til en høy pris. Islandske banker konkurrerte blant annet med

banker i Storbritannia ved å tilby kundene en til dels mye høyere innlånsrente. På denne måten hentet de inn midler både fra private og institusjonelle kunder i betydelige kvanta.

Deres beslutninger om å utvide egen bankvirksomhet til markeder utenfor egen nasjon er også en del av utviklingsbildet. Det er ofte lett å tro at markedene i Europa er så homogene at det ikke kreves spesiell kjennskap eller kompetanse på det landet man velger å etablere seg i. Dett viste seg å være en feilslutning, og det er ikke bare islandske banker som har fått denne erfaringen gjennom årene.

Utlånsrenten på Island var lav noe som førte til at etterspørsel etter kreditter ble svært høy. Når friske penger blir sprøytet inn den totale økonomien tilsier de grunnleggende makroøkonomiske prinsipper en akselerering av aktiviteten som igjen fører til et skift i både etterspørsels- og tilbudskurven. Dette var også konsekvensen på Island. Byggeaktiviteten tiltok og forbruket øket strekt, noe som igjen førte til ytterligere etterspørsel etter billige kreditter.

Samtidig bedrev bankene en utstrakt handel med egne aksjer og de lånte penger, dels av hverandre, og med sikkerhet i egne aksjer. Dette fører til en utvanning av egenkapitalen og svekket bankens evne til å motstå eventuelle tap som kunne komme i deres bøker.

Videre har det vist seg at det var lite fokus på behovet for risikospredning. Utlånene var til dels store til visse aktører, noe som i seg selv kan føre til merkbare tap om bare en av disse aktørene finner seg selv i et økonomisk utføre. Det andre var at utlån ble gitt til forskjellige bedrifter som alle satt med samme eierstruktur. Risikoen for at tap i en av disse bedriftene vil føre til en dominoeffekt av tap også i de andre bedrifter med den samme eierstrukturen er overveiende.

Et annet trekk ved bankvirksomheten var at det i stor utstrekning ble gitt lån til egne styremedlemmer. Dette var låntagere som selv satt som styremedlemmer i banken, og samtidig var eiere og styremedlemmer i den eller de bedrifter den samme banken ga

betydelige lån til. En av disse styremedlemmer uttalte selv, i et intervju i forbindelse med utarbeidelsen av *Report of the Special Investigation Commission*, at han oppfatter det slik at banken var meget glad og fornøyd med å ha ham som kunde²². Habilitetsmessig ble dette tydeligvis ikke sett som et problem. I denne forbindelse og sett i sammenheng med de mange lån som ble gitt andre selskaper er det i ettertid blitt hevdet at det forelå et utstrakt kameraderi mellom de som besluttet å gi lån og de som mottok lånene.

8.2. Generelle kommentarer til hendelsene på Island

Island er en liten nasjon hvor politisk makt og økonomisk makt er konsentrert på få hender. Aktørene kjenner hverandre, og har historisk hatt et nært samarbeid. Dett gir helt spesielle utfordringer, og kravet til forberedende saksbehandling og styrets habilitet burde vært justert tilsvarende.

Norge har på mange måter de samme utfordringer. Vi er et lite land, og mange av de samme aktørene går igjen som styremedlemmer og eiere i de forskjellige selskaper. Dett skaper på samme vis som på Island utfordringer i forhold til lovlighet av, habilitet i og risiko ved styrebeslutningene.

Et spørsmål som kan problematiseres med finanskrisen på Island som bakteppe er om styreansvarsforsikring vil kunne føre til en negativ utvikling for norske selskapsstyrer. Kan det føre til at kvaliteten på saksforberedelsen og selve styrebeslutningen blir vesentlig dårligere og eventuelt på kant med aksjelovgivningens krav.

8.3. Spesielle bemerkninger til situasjonen på Island

Det må nevnes at det ikke var finansinstitusjonene alene som drev den negative utviklingen. Vel var det de, deres ledelse og styremedlemmer som må bære det meste av ansvaret, men det må deles med myndighetene, politikerne og tilsynsmyndigheten.

²² *Report of the Special Investigation Commission, Chapter 21.* <http://sic.althingi.is/>

Den politiske eliten og de som satt ved makten gjorde lite eller ingen ting for å hindre det som skjedde. Snarere tvert der i mot. Det meste tyder på at de var en del av problemet ikke en del av løsningen. Når det gjelder tilsynsmyndigheten på Island så valgte de å ha en svært passiv rolle, og når de en sjelden gang gjorde henvendelse til finansnæringen var de svært vage og satt sjelden eller aldri noen tidsfrist overfor aktørene. Fundingen av tilsynsmyndighetene, som er myndighetenes ansvar, var også svært dårlig. Det i seg selv førte til at nødvendig oppfølging uteble og signaleffekten av en slik manglende funding gir vel kanskje også sine egne selvstendige signaler.

Finansnæringen på sin side vokste altså 20 ganger sin egen størrelse på syv år mens myndighetene lot fundingen av tilsynsmyndigheten nærmest tørke ut.

8.4. Delkonklusjon

Jeg kan vanskelig uttale meg om hva som har foregått på styreverket i de aktuelle finansinstitusjoner eller hvilken kvalitet den nødvendige saksbehandlingen forut for styrebehandlingen har vært gjenstand for. Men det som er helt klart er at denne type beslutninger innehar en så stor viktighet for en finansinstitusjon at de har, eller burde vært gjenstand for styrebehandling. Det som også er sikkert er at beslutningene har hatt i seg en stor risiko for tap, og det burde noen av styremedlemmene ha tatt høyde for. Hvilket det meste tyder på at de ikke har gjort.

Ved å se på noen av mange konklusjoner gjort i *Report of the Special Investigation Commission*²³ går det tydelig frem at styrene ikke bare har manglet nødvendig kompetanse til å ta riktige beslutninger, men deres overdrevne tro på muligheten til fortjeneste kan nesten ikke beskrives med ord. Viljen til å ta risiko var også meget høy. Risikospredning var så godt som et ikke tema.

²³ <http://sic.althingi.is/>

Påstanden om at nødvendige forbehold i beslutningsprosessene ikke ble tatt hviler på den historiske litteratur²⁴ som er skrevet i etterkant av hendelsene samt utdrag fra *Report of the Special Investigation Commission*²⁵. Her går det frem at både ledelse og styre har manglet nødvendig kompetanse for å være i stand til å gjøre kvalitativt gode beslutninger, og at beslutninger er gjort på en slik måte og i en fart som ikke på noen måte ville tilfredsstilt den norske aksjelovens krav til forsvarlig styrebehandling.

Videre har det vist seg så godt som umulig, i alle fall på nåværende tidspunkt, å stille noen av styremedlemmene til ansvar for de mange tap påført egne selskaper og tredjepersoner.

Resultatet av de mange beslutninger tatt av finansnæringen på Island fikk sågar konsekvenser utenfor landets grenser. Tap er påført både privatkunder og institusjoner langt utover landets grenser. For Islands innbyggere ble resultatet katastrofalt. Mange mistet sitt arbeide og dermed den inntekt som er nødvendig for å betjene kreditter som er tatt opp. Renten steg til rekordhøyder, noe som igjen førte til at de som fortsatt hadde arbeid fikk problemer med å betjene sine lån. Verdiene i eiendomsmarkedet sank drastisk. Dette førte til at mange eiendomsbesittere ble sittende med eiendommer med betydelig mindre verdi i markedet enn størrelsen de var belånt med. Byggevirksomheten stoppet opp da det ikke lenger var mulig å få tak på frisk kapital, potensielle kunder forsvant, og forbruket generelt gikk drastisk ned. Noe som igjen fører til redusert bunnlinje for bedrifter som ennå eksisterte, og mange av dem igjen måtte stenge som fører til mer arbeidsløshet. Sirkelen blir sluttet, og den negative trenden bare fortsetter å akselerere.

²⁴ *Se litteraturoversikt under oppgavens kap.11.*

²⁵ <http://sic.althingi.is/>

9. Forslag til tiltak lovgiver kan vedta for å møte en eventuell negativ utvikling i selskapers styrerom.

9.1. Innledning.

Skulle det vise seg at styremedlemmer utvikler en villighet til å ta større risiko som en følge av at de er dekket av en styreansvarsforsikring er det viktig at myndighetene forsøker å demme opp for dette. Det er mange tiltak som kan tenkes og jeg vil forsøke å drøfte noen som kanskje kan avhjelpe situasjonen.

9.2. Forbud mot styreansvarsforsikring.

Lovgiver har muligheten til å vedta et forbud mot å tegne eller formidle styreansvarsforsikring. Dett er et særdeles upraktisk forslag og er ikke å anbefale. Styreansvarsforsikring er en vanlig forsikring utenfor Norge, og det er lite heldig å sette norsk næringsliv i en annen konkurransesituasjon enn næringer de konkurrerer mot. Et slikt forbud kan kanskje også føre til at det blir vanskelig å rekruttere styremedlemmer fra andre nasjoner. Potensielle styremedlemmer med en erfaring og kompetanse på et marked en norsk bedrift kan dra nytte av å ha kunnskap om. Det bør også nevnes at å ta risiko er en naturlig del av næringslivet. Skulle selskapene ende opp med styremedlemmer med høy grad av risikoaversjon vil faren for stagnasjon kunne bli stor. Næringslivet er avhengig av å ta risiko for å få til nødvendig innovasjon, ekspansjon, nyetablering og fornyelse. Uten denne typen utvikling, som i seg selv innebærer risiko, vil ikke nødvendig utvikling og verdiskapning skje.

9.3. Krav til kompetanse i styrene

For at et styre skal komme frem til gode beslutninger for selskapet er det viktig at styret er satt sammen av personer med god og riktig kompetanse. Det beste er om deres kompetanse og erfaring kompletter hverandre, og at de er i stand til å møte de utfordringene det spesielle markedet de opererer i krever. Kraven til den konkrete kompetansen vil selvfølgelig variere fra selskap til selskap, og er igjen avhengig av innenfor hvilket fagfelt selskapet fungerer. Hvilket kompetansebehov et styre har behov for er også avhengig av hvilken kompetanse som finnes i det selskapet styret representerer.

Det er allikevel mulig å se for seg at det stilles noen konkrete krav til styrets sammensetning, og da med den begrunnelse at målet er at styremedlemmene skal bli satt i stand til å ta en så god beslutning for selskapet som overhodet mulig.

9.4. Krav til årlig intern styreevaluering

Det kan settes som krav at styret som kollegium skal evaluere seg selv, sin saksbehandling og godheten i de beslutninger som er fattet en gang hvert år.

I styre-håndboken 2 trekkes uttrykket kritisk styrebehandling frem. ”*Kritisk styrearbeid er den delen av styrearbeidet som går ut på å kontrollere, søke etter varsel signaler og svakhets tegn, og å rette opp svakheter eller sett inn rene krisetiltak*”²⁶.

Kritisk styrearbeid bør selvfølgelig foretas fortløpende gjennom hele året, og et ansvarlig og godt styre vil selvfølgelig også sørge for at dette skjer. Men lovgiver kan allikevel velge å sette opp denne typen krav til et styrets arbeid for å sikre at en slik prosess blir foretatt i alle styrer minimum en gang per år.

Kollegiet vil måtte evaluere seg selv og hverandre, og den jobben de har gjort gjennom året. Eventuelle svakheter vil kunne rettes opp, og kanskje vil et og annet styremedlem måtte byttes ut til fordel med en som har en mer riktig kompetanse.

En slik evaluering vil, etter min vurdering, være svært riktig og viktig. Den vil kunne føre til at eventuelle problemområder kommer frem i lyset slik at de kan håndteres, og slik at problemer kan unngås. Det vil også være meget viktig å finne eventuelle gale beslutninger og å lære av dem. Videre bør styrets prestasjoner vurderes, og det bør legges planer for styrets videre arbeid og måloppnåelse.

²⁶ Ole Chr. Gulli. Styre-håndbok 2, 3. Utgave Cappelens Akademiske Forlag 2003, side 154.

Et krav til en årlig styreevaluering vil kunne føre til bedre kvalitative beslutninger fra et styre, og en større bevissthet av den større betydningen deres beslutninger har.

9.5. Krav til intern styreinstruks.

Mange styrer har allerede i dag en styreinstruks som setter krav til det arbeidet som gjøres i respektive styrer. En instruks er en form for sjekklister som, når den er i aktiv bruk, sørger for at nødvendige forberedelser av saker som fremmes for styret blir gjort, at saker som bør og skal fremmes for styret ankommer og den kan stille krav til selve beslutningsprosessen som blir foretatt i styret.

Ved å sette opp et lovfestet krav til en slik instruks kan lovgiver i større grad sikre at landingshjulene blir senket før flyet treffer bakken, og på den måte hindre at unødvendige ulykker inntreffer.

I denne sammenhengen må det nevnes at asl § 6-23 allerede inneholder et krav om styreinstruks i selskaper *hvor de ansatte har representasjon i styret*. Det vil altså være slik at mange selskaper, og de aller fleste finansinstitusjoner allerede har en slik instruks. Mitt poeng er at alle styrer bør ha en slik instruks uavhengig av ansattes representasjon eller ikke.

9.6. Krav til ansvarlig egenkapital

I kjølvannet av finanskrisen har EUs siste bankdirektiv kommet med forslag om strengere krav til kapitaldekning i finansinstitusjoner. Bakgrunnen for forslaget er at institusjonenes likviditet skal bedres slik at de skal ha likviditet til å møte egne forpliktelser, og å sikre en stabil utvikling på sikt. Et slikt krav begrenser styrets og selskapets handlefrihet. Men det vil samtidig også redusere den risiko styret ellers kunne utsatt selskapet for. Spørsmålet videre er om Norge burde innføre et ennå strengere krav til egenkapital. På den ene siden vil et slikt krav kunne vise seg konkurransehemmende for norske finansinstitusjoner i det internasjonale markedet. På den andre siden vil et krav om en mer robust kapital situasjon styrke selskapets evne til å motstå tap, og dermed vil prisen samfunnet som helhet ellers ville måtte betale kunne bli redusert.

Spørsmålet er om dagens varslede krav til egenkapitaldekning vil vise seg tilstrekkelig til å møte fremtidens utfordringer, eller om lovgiver bør vurdere ytterligere lovregler som bedre sikrer institusjonenes likviditet på kort og lang sikt.

9.7. Delkonklusjon

Ved å lovfeste ytterligere krav til kvaliteten til selve styret og til styrets arbeid vil lovgiver kunne heve styremedlemmenes bevissthet om viktigheten av kvalitativt gode styrebeslutninger. Videre kan et lovfestet krav til egenkapitaldekning, som i større grad sikrer finansinstitusjonenes likviditet slik at deres økonomiske situasjon blir bedre tilpasset den risiko som faktisk foreligger, bidra til å møte en eventuell utvikling hvor styremedlemmenes beslutninger inneholder større risiko enn tidligere.

Ser vi igjen på de enorme konsekvenser for samfunnet som helhet, både nasjonalt og globalt, beslutninger tatt i styrene til finansinstitusjonene kan få, kan det ikke være tvilsomt at tiltak som kan bidra til å fremme forsvarlighet er svært viktig. Men også sett i forhold til alle andre selskaper som skaper verdier og arbeidsplasser kan tiltakene vise seg nyttige.

10. Oppsummering og konklusjoner.

10.1. Oppsummering.

Medlemmene i selskapenes styre vil være gjenstand for vurdering etter gjeldende norske erstatningsrettslige regler når de foretar uaktsomme eller forsettlige handlinger i sitt styreverv. For å bli erstatningsansvarlig må tre grunnleggende vilkår foreligge. De tre vilkårene er *ansvarsgrunnlag*, *økonomisk tap* og *adekvat årsakssammenheng*. Mangler en av disse tre tvingende vilkår foreligger intet erstatningsansvar for styremedlemmet. Videre er culpavurderingen individuell. Den blir altså ikke foretatt på styret som kollegium.

Erstatningsansvar for et styremedlem overfor tap påført eget selskap finnes i asal § 17-1. Paragrafen foreskriver en alminnelig culpavurdering. Ansvar for økonomisk tap påført tredjeperson var tidligere regulert i aksjelovgivningen av 1976, men er i dag ulovfestet. Culpavurderingen er ellers den samme som tidligere. Viktige momenter i culpavurderingen er hvilken kunnskap styremedlemmet hadde på det aktuelle tidspunktet, og hva han eventuelt burde sittet inne med av kunnskap i kraft av sitt verv som medlem av styret. Styrets leder vil være gjenstand for en strengere culpavurdering enn resterende styremedlemmer. Styrets leder jobber tettere på ledelsen enn de andre styremedlemmene, og det er derfor en forventning om at han har en bredere forståelse og kunnskap om selskapets situasjon og behov.

Av aksjelovgivningens forarbeider går det frem at lovgivers intensjon er at aksjelovgivningen skal bidra til at styrearbeidet i selskapene skal inneha en kvalitet som sikrer at beslutningen som blir tatt skal være til beste for selskapet og i samsvar med lovgivningen. Beslutninger til beste for selskapet må nødvendigvis ikke være i en form som utsetter eierne for unødvendig tapsrisiko.

Aksjeloven setter krav til styrets forvaltning av selskap. Styret har ansvar for en forsvarlig organisering av selskapet samt å holde seg orientert om den økonomiske situasjonen. Reglene fordrer en undersøkelsesplikt for styret, og dette fører til at styret på sin side har alle muligheter til å skaffe seg nødvendig informasjon slik at styrevervet kan utføres tilfredsstillende. Videre stiller loven krav til den saksbehandling som skal foregå forut for styremøtet og til selve styrebehandlingen. Aksjelovgivningens krav til kvalitet i styrearbeidet gir et viktig bidrag til styremedlemmene. Et bidrag som er med på å sørge for at beslutningsgrunnlaget og beslutningen i seg selv er gode. Handleplikten ved tap av egenkapitalen og det krav den setter til at styret må holde seg oppdatert om selskapets økonomiske situasjon bidrar også til dette målet. Et slikt krav vil også bidra til å redusere den risiko selskapet kan utsettes for.

Gjennomgang av rettspraksis viste at skranke for erstatningsansvar er relativt høy. Jeg tolker funnene slik at det skal mye til for å pålegge styremedlemmer et erstatningsansvar. Hvorvidt dette kan forklares med retten krever ”*noe spesielt for at det skal kunne skjæres gjennom ansvarsbegrensningen*”²⁷ eller om selskapsstyrer i Norge generelt er nennsomme må forbli uten en endelig konklusjon.

Videre går det frem av vilkårene for styreansvarsforsikring at styremedlemmer i selskaper som har tegnet slik forsikring vil slippe unna det erstatningsansvar de ellers ville kunne bli pålagt etter gjeldende norsk rett. I korte trekk betyr dette at deler av norsk aksjelovgivning blir satt ut av spill. Det er den uaktsomme handling eller unnlattelse som er omfattet av forsikringsdekningen. Den forsettlig handling vil fortsatt være gjenstand for et individuelt erstatningsansvar for styremedlemmene.

Det bør også noteres at antallet erstatningssøksmål mot styremedlemmer har vært gjenstand for betydelig økning de siste årene. Bakgrunnen for søksmålene er det vanskelig å ha en klar formening om. Om de kan forklares med de vanskelige økonomiske tider vi lever i, at det er større mulighet med en styreansvarsforsikring enn uten å få dekket fordringer fra et konkursbo eller om antallet uaktsomme styrebeslutninger har øket kan det vanskelig sies noe om. Men trenden bør tas på alvor, og en kartlegging av bakgrunnen for situasjonen bør gjennomføres slik at nødvendige og korrigerende tiltak kan settes inn.

Hendelsene på Island forut for finanskrisen viser med all tydelighet hvor store konsekvenser dårlige og risikofylte styrebeslutninger i finansnæringen kan få for samfunnet som helhet, ikke bare nasjonalt men også utenfor landets grenser. Det er også verd å merke seg at ingen av styremedlemmene som er ansvarlig for de beslutninger som ble tatt i perioden har så langt blitt stilt til ansvar for de tap som ble påført eget selskap og tredjeperson.

²⁷ Rt-1991-119

Skulle det vise seg at eksistensen av styreansvarsforsikring vil føre til at medlemmene i styrene utvikler en risikovillighet utover den de har i dag, og kanskje til og skulle begynne å nærme seg de tilstandene som var tilfelle på Island, er det viktig at lovgiver møter dette og raskt. En måte å gjøre det på er å innføre regler som er med på å heve styremedlemmenes bevissthet i prosessen forut for styrebehandlingen og selv beslutningen. Det er mindre sjanse for dårlige og risikofylte beslutninger i selskapenes styrer når styremedlemmene er bevisst sin rolle, har riktig kompetanse og innehar den nødvendige informasjon og oversikt. På den andre siden kan det være en fare for at en innstramning av regelverket kan føre til risikoaversjon, og det vil i vesentlig grad kunne ramme nødvendig innovasjon og utvikling som er essensiell for videre utvikling og verdiskapning.

En godt fungerende tilsynsmyndighet vil selvfølgelig også være en viktig aktør i dette arbeidet.

10.2. Konklusjoner

Oppgavens drøftelse og problemstilling fordrer to hovedkonklusjoner. Den første er hvorvidt styremedlemmer som er omfattet av en styreansvarsforsikring vil kunne utvikle en høyere grad av villighet til å fatte styrebeslutninger som inneholder en større fare for risiko.

Gjennomgang av rettspraksis kan tolkes slik at lovgiver har lyktes med sitt mål om forsvarlighet i norske selskapers styrerom. Med tanke på de mange dommer fra de siste årene som har konkludert med at det ikke har blitt pålagt erstatningsansvar, kan det hevdes at utviklingen i rettspraksis og av ulovfestet og lovfestet rett i Norge har hatt den nødvendige oppdagende effekt på styremedlemmer.

Styreansvarsforsikringen på sin side er utformet slik at den på mange måter setter deler av aksjelovgivningen ute av spill. Den frarøver det individuelle ansvaret og senker risikoen for styremedlemmene. Vi kan, og med rette, spørre om hvilken funksjon loven vil ha for tillitsvalgte som blir omfattet av en slik forsikring i henhold til den uaktsomme handling eller unnlattelse forut for og i selve styrebeslutningen.

Prognosen kan kanskje synes noe dystert, men sett hen til de begivenheter som førte til finanskrisen på Island og vår egen veldig nære fortid bør vi ikke bli overrasket om noe lignende skjer også her hjemme. Viktig også å minnes om at Norge hadde sin egen bankkrise tidlig på nittitallet. Erfaringer fra den gangen viser at det også da ble tatt uforsvarlige styrebeslutninger som hadde en høy grad av risiko ved seg. Også verd å merke seg at de personlige aktørene som var en del av den norske bankkrisen i det store og hele ikke lenger er en del av det norske næringslivet. Dette betyr at den erfaring og lærdom de tilegnet seg i denne vanskelige tiden ikke lenger er en del av dagens styrerom.

Det er også verd å merke seg at allerede siden 2003 har bruken av styreansvarsforsikring hatt en betydelig økning, og utbetalingene eskalert. I følge statistikk.no har forsikringsselskapene i gjennomsnitt gjennom forlik og dommer i amerikanske styreansvarskonflikter måttet ut med NOK 140 millioner per sak. Videre risikerer forsikringsselskapene globalt å måtte utbetale NOK 350 milliarder dersom alle styreansvarskrav som nå er under behandling skulle gå i gjennom²⁸. Videre uttaler Cecilie Hansson hos forsikringsrådgiver Aon Grieg til dn.no

- *"Mens det for bare tre – fire år siden var en lav risiko å forsikre styrever, er det nå en katastroferisiko. Tidligere kunne man forvente at en bedrift fikk et krav mot seg på ti år, nå risikerer forsikringsselskapene på enkelte dekninger nye krav under hver forsikringsperiode"*²⁹.

Hvorvidt eksistensen av en styreansvarsforsikring vil kunne føre til en utvikling som beskrevet kan jeg ikke entydig konkludere med. Men det er tegn som tyder på at vi kan oppleve en dystre utvikling i fremtiden. Problemstillingen er uansett viktig, og min påstand er at lovgiver, myndigheter og tilsynsmyndighetene bør ta dette innover seg.

²⁸ Siri Skaalmo. Styreforsikring er høyrisiko, artikkel på DN.no, 2003

²⁹ Siri Skaalmo. Styreforsikring er høyrisiko, artikkel på DN.no, 2003.

Den andre konklusjonen er om norsk lovgivning bør endres for å bli i stand til å møte en slik eventuell utvikling i norske styrever.

Forslag til lovendringer i denne oppgaven er selvfølgelig ikke de eneste, ei heller er de utredet på en slik måte at jeg kan innestå for godheten i dem. Men jeg vurderer det slik at lovgiver bør vurdere å innføre ytterligere reguleringer for å møte en eventuell villighet fra styremedlemmer til å ta større risiko. Viktig også i den forbindelse er å sørge for tilstrekkelige midler og muligheter slik at tilsynsmyndigheter kan få mulighet til å utføre sin kontrolloppgave på en god måte. Erfaringene fra Island viser med all tydelighet at dette er en viktig del av det helhetlige bildet.

Ved vurderingen av om det skal og hvilke nye lovregler som bør vedtas må lovgiver også ta hensyn til finansinstitusjonenes fortsatte levedyktighet og konkurransevne i et stadig tøffere internasjonalt marked, ikke bare *”hvor stor kostnaden kan bli i form av økonomisk nedgang og arbeidsledighet når bankene ikke kan fylle sin rolle”*³⁰.

Opgavens konklusjon på den andre problemstillingen er at lovgiver bør vurdere å vedta nye lovregler som kan møte en eventuell negativ kvalitativ utvikling ved styrebeslutninger i norske selskaper som følge av det faktum at selskaper tegner en forsikring som innebærer at deres styremedlemmer unnslipper det erstatningsansvar som aksjelovgivningen ellers ville pålagt dem.

³⁰ Aamo, Bjørn Skogstad. Finanstilsynet, pressemelding, 39/2010.

11 Litteraturliste

- Andenæs, Mads Henry. Aksjeselskaper & Allmennaksjeselskaper, 3. opplag Oslo 2009
- Lødrup, Peter. Lærebok i erstatningsrett, Gyldendal Norsk Forlag 5. utgave 2005
- Andenæs, Johs. Alminnelig strafferett, Gyldendal Norsk Forlag 5. Utgave 2005 side 208 – 256.
- Boyes, Roger. Meltdown Iceland, Great Britain 2009
- Jönsson, Àsgeir. Why Iceland?, Mc Graw Hill 2009
- Thorvaldsson, Armann. Frozen assets, John Wiley & Sons, Ltd 2009
- Gulli, Chr. Ole. Styre-håndboken 1, 3. utgave Cappelens Akademiske Forlag 2003
- Gulli, Chr Ole. Styre-håndboken 2, 3. utgave Cappelens Akademiske Forlag 2003

12 Dommer og forarbeider

- RG-2004-484
- LA-2004-102977
- LB-2008-165797
- LF-2005-10724
- RG-2007-1625
- RT-1923-774
- Rt-1976-1138
- RT-1991-119
- Rt-1992-64
- RT-1992-93
- Rt-1992-236
- Rt-1992-660
- Rt-1992-1451
- Rt-1993-20
- Rt-1993-987
- Rt-1996-742
- Rt-1998-1924
- Rt-2002-286
- Rt-2003-696

Rt-2008-833

Rt-2009-1032

Rt-2010-3

Ot prp nr 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper og lov om allmennaksjeselskaper.

Ot prp nr 55 (2005-2006) Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.

13 Annet material

Report of the Special Investigation Commission: <http://sic.althingi.is/>

Chapter 2 Executive Summary

Chapter 17 The Depositors an Investors Guarantee Foun and Deposit Guarantees

Chapter 18 Deposits in Financial Institutions in Branches abroad

Chapter 21 Causes of the Collapse of the Icelandic Banks – Responsibility, Mistakes and Negilience

Flannery, Mark J. Ph.D. Appendix 3: Icaland`s Failed Banks: A Post Morten, November 9, 2009

Spesial Investigation Commission. Press Conferanse, 12. April 2010

Styreinformasjon AS. Styreinfo.no, Hva er en styreansvarsforsikring?

SpareBank1 Forsikring. Styreansvarsforsikring, gyldig fra 10.5.2010.

HSH. Forsikringsvilkår for Styreansvarsforsikring, gjeldende fra 01.01.10.

Skaalmo, Siri. Styreforsikring er høyrisiko, DN.no publisert 27.10.2003

Kvadsheim, Silje Sundt. Flere styrer forsikrer seg, Finansavisen.

Kapital. Flere styremedlemmer saksøkes, artikkel publisert 28.8.2009.

Finanstilsynet. Pressemelding 39/2010, 4. oktober 2010.

Finanstilsynet. Pressemelding 16/2010, 19 mars 2010

Finansnæringens Hovedorganisasjon. Notat om gjennomføring i Norge av nye kapitaldekningsregler, 19 november 2004

Wikipedia.

http://en.wikipedia.org/wiki/Corporate_governance

Nordea. Ordliste.

<http://www.nordea.com/Investor+Relations/Finansielle+rapporter/%C3%85rsberetninger/Ordliste/56172.html>

Se <http://www.ub.uio.no/skrive-referere/hvordan-referere/>